

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський державний університет імені Лесі Українки
Філологічний факультет
Кафедра української мови, видавничої справи та редагування

«

Робоча навчальна програма курсу

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС

Луцьк – 2007

УДК
ББК
П 19

Український правопис: Робоча навч. прогр. для студ. спец. «Українська мова і література».– ВДУ ім. Лесі Українки, 2007. – 54 с.

Укладачі:

Ю.В. Громик, кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії та культури української мови;

І.А. Пасічник, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, видавничої справи та редагування.

Рецензенти: **Л.М. Мялковська**, кандидат філологічних наук, доцент Луцького державного технічного університету;

Л.В. Голоюх, кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії та культури української мови Волинського державного університету ім. Лесі Українки.

ББК

© Волинський державний університет ім. Лесі Українки, 2006

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
<p>Напрямок: <i>філологія</i></p> <p>Спеціальність: <i>6.030500 «Українська мова та література»</i></p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>бакалавр</i></p>	<p>Кількість кредитів ECTS – 2</p> <p>Загальна кількість годин: 72</p> <p>Тип курсу: <i>обов'язкова</i></p> <p>Рік підготовки: <i>1</i></p> <p>Семестр: <i>1</i></p> <p>Лекції –</p> <p>Практичні –</p> <p>Лабораторні: <i>36 годин</i></p> <p>Самостійна робота: <i>18 годин</i></p> <p>Індивідуальна робота: <i>18 годин</i></p> <p>Модулів: <i>3</i></p> <p>Кількість змістових модулів: <i>3</i></p> <p>Вид контролю: <i>екзамен</i></p>

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з курсу „Український правопис” складена відповідно до програми з українського правопису для студентів спеціальності „Українська мова і література” філологічних факультетів університетів, затвердженої Міністерством освіти України, зі змінами, схваленими кафедрою української мови ВДУ, згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів).

Курс „Український правопис” має практичне спрямування. Він посідає значне місце серед навчальних дисциплін, які забезпечують вищу лінгвістичну освіту в галузі українського мовознавства в університеті. Засвоєння основ українського правопису має безпосереднє значення для подальшого сприйняття та розуміння фонетичного, фонематичного, орфоепічного, морфологічного та синтаксичного лінгвальних рівнів.

Мета курсу „Український правопис” – забезпечити оволодіння принципами українського правопису, основними правилами української орфографії та пунктуації, особливостями української словозміни, що сприятиме системному аналізу орфограм та пунктограм у канві одиниць інших мовних рівнів, закладе підґрунтя для фахової підготовки майбутніх спеціалістів високої кваліфікації.

Завдання курсу полягає в тому, щоб сприяти всебічному вивченню основ української орфографії та пунктуації, складних випадків української словозміни, виробити в майбутніх філологів науковий лінгвістичний світогляд та навички вести самостійну дослідницьку роботу, навчити виконувати індивідуальні завдання, практично оволодіти орфографічними та пунктуаційними нормами сучасної української літературної мови.

Робоча навчальна програма з курсу «Український правопис» ґрунтується на принципах українського правопису. Вона передбачає висвітлення основних правил української орфографії, розгляд складних випадків української

словозміни, з'ясування основ української пунктуації. У систему підготовки студентів входять лабораторні заняття, на яких студенти набувають навичок грамотного письма, закріплюють особливості словозміни, оволодівають пунктуаційними нормами, передбачається також самостійне опрацювання деяких тем та індивідуальна робота.

Вивчаючи курс “Український правопис”, **студент повинен знати:**

- принципи української орфографії;
- основні правила українського правопису;
- особливості української словозміни;
- основи української пунктуації.

Студент повинен уміти:

пояснити:

- постановку апострофа,
- м'якого знака;
- правопис складних слів;
- правопис слів іншомовного походження;
- написання великої літери;
- вживання та правопис відмінкових форм іменних частин мови;
- використання та правопис дієслівних форм;
- пунктограми у простому та складному реченні.

З метою здійснення поточного контролю й перевірки знань студенти складають модулі. Формою підсумкового контролю є екзамен. Видом контролю знань протягом семестру є запровадження модульно-рейтингової системи знань. Відповідно оцінка навчальної роботи студента за семестр складається з оцінки роботи студента під час аудиторних занять, самостійної та індивідуальної роботи та оцінки з підсумкової контрольної роботи.

3. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

№ з/п	Тема	Кількість годин, відведених на:				
		Лекції	Практ. зан.	Лабор. зан.	Самост. роб.	Індивід. роб.
Змістовий модуль I.						
1.	Український правопис	–	–	2	–	2
2.	Літерні позначення голосних	–	–	–	4	–
3.	Правила написання апострофа	–	–	2	–	–
4.	Правила написання м'якого знака	–	–	2	–	–
5.	Зміни приголосних при їхньому збігу	–	–	2	–	–
6.	Милозвучність мовлення. Правопис префіксів. Правопис суфіксів	–	–	2	2	–
7.	Правопис складних слів	–	–	2	4	4
8.	Правопис чужомовних слів	–	–	2	–	–
9.	Правопис власних назв	–	–	2	2	2
Змістовий модуль II.						
10.	Правопис відмінкових форм іменників. Складні випадки вживання іменників	–	–	2	4	4
11.	Правопис відмінкових форм прикметників. Правопис прикметникових суфіксів	–	–	2	–	–
12.	Відмінювання та правопис займенників	–	–	2	–	1
13.	Відмінювання та правопис числівників	–	–	2	–	1
14.	Особливості вживання та правопис дієслівних форм	–	–	2	–	–
15.	Правопис та особливості вживання дієприкметників і дієприслівників	–	–	2	–	–
Змістовий модуль III.						
16.	Розділові знаки (загальна характеристика)	–	–	–	2	2
17.	Розділові знаки при звертаннях та вставних словах	–	–	–	2	2
18.	Розділові знаки при однорідних членах	–	–	2	–	–

	речення, прямій мові та цитатах					
19.	Тире між підметом і присудком. Розділові знаки при відокремлених членах речення	-	-	2	-	-
20.	Розділові знаки у складному реченні	-	-	2	-	-
21.	Розділові знаки у складному безполучниковому реченні	-	-	2	-	-

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І СКЛАДНІ ВИПАДКИ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПISУ

ТЕМА 1. Загальні питання правопису. Принципи українського правопису. Історія українського правопису. “Проєкт” нового українського правопису. Орфографічні та технічні правила перенесення.

ТЕМА 2. Літерні позначення голосних та приголосних звуків. Літерні позначення голосних. Ненаголошений *о*. Ненаголошені *е, и*. літери *я, ю, є*. Буквосполучення *йо,ьо*. Чергування голосних. Чергування *о – і, е – і*. Відхилення в чергуванні *о – і, е – і*. Чергування *е – о* після шиплячих та *й*. Відхилення у чергуванні *е – о* після шиплячих та *й*. Чергування голосних у дієслівних кореннях. Літери *Г, І*. Літерні позначення приголосних. Особливості передачі *L, G, H, F, Ph, Th* у словах іншомовного походження. Передача звука *J* та голосних у словах іншомовного походження.

ТЕМА 3. Правила написання апострофа. Правила вживання апострофа у питомих українських словах. Апостроф у словах іншомовного походження. Апостроф у власних назвах.

ТЕМА 4. Правила вживання м’якого знака. Правила вживання м’якого знака у питомих українських словах. М’який знак у словах іншомовного походження. М’який знак у власних назвах.

ТЕМА 5. Зміни приголосних при їхньому збігові. Основні випадки чергувань приголосних при словозміні та словотворенні. Чергування приголосних при додаванні суфіксів – *ськ(ий), -ств(о)*. Спрощення в групах приголосних. Подовження приголосних.

ТЕМА 6. Милозвучність мовлення. Правопис префіксів. Правопис суфіксів. Особливості милозвучності мовлення (евфонії). Фонетичні (звукові) засоби милозвучності мовлення. Правопис префіксів *при-, пре-, при-*. Правопис префіксів, що закінчуються на приголосний (*з-, с-, роз-, без-, через-* і под.). Правопис іменникових суфіксів. Прикметникові та дієприкметникові суфікси. Дієслівні суфікси.

ТЕМА 7. Правопис складних слів. Загальні правила правопису складних слів. Правила написання складних іменників разом або через дефіс. Сполучні голосні (інтерфікси) *о, е (є)*. Правила написання складних прикметників разом або через дефіс. Правила написання прикладок. Правила написання складних прислівників. Правопис складних прийменників. Правопис сполучників. Сполучники та однозвучні з ними слова. Правопис часток. Особливості написання словотворчих і формотворчих часток.

ТЕМА 8. Правопис чужомовних слів. Чужомовні слова в українській мові. Ознаки чужомовних слів. Правила написання літер *и, і, ї* у чужомовних словах (правило “*дев’ятки*” та винятки з нього). Правопис *е, є* у чужомовних словах. Подвоєння приголосних у словах іншомовного походження.

ТЕМА 9. Правопис власних назв. Українські прізвища. Наголошення та основні закономірності відмінювання українських прізвищ. Відмінювання українських особових імен. Творення та відмінювання імен по батькові. Фонетичні правила написання слов’янських (російських) власних назв українською мовою: передача російських літер *е, и, ё*; м’який знак та апостроф при передачі російських власних назв українською мовою. Написання складних і складених власних назв разом, окремо, через дефіс. Велика літера у власних назвах.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

СКЛАДНІ ВИПАДКИ УКРАЇНСЬКОЇ СЛОВОЗМІНИ

ТЕМА 10. Складні випадки вживання іменників. Складні випадки вживання іменників: значення та особливості сполучуваності деяких іменників з іншими словами; труднощі у визначенні роду деяких іменників; родова диференціація чужомовних іменників; родова диференціація абревіатур різних типів. Поділ іменників на відміни та групи у межах відмін. Іменники, що не належать до жодної відміни. Складні випадки відмінювання іменників I відміни: зміни приголосних при відмінюванні іменників I відміни; правопис форм кличного відмінка однини; правопис форм родового відмінка множини. Складні випадки відмінювання іменників II відміни: правопис закінчень *-а(-я)* або *-у(-ю)* у родовому відмінку однини; правопис форм кличного відмінка однини; правопис форм родового відмінка множини. Правопис відмінкових форм іменників III і IV відмін. Відмінювання множинних іменників.

ТЕМА 11. Правопис прикметникових суфіксів. Правопис відмінкових форм прикметників. Правопис прикметникових суфіксів: правопис суфіксів *-ин, -ін* та *-ів, -їв* у присвійних прикметниках; правопис суфіксів *-ов* та *-ев (-єв)* у відносних прикметниках. Особливості відмінювання прикметників. Правопис форм вищого та найвищого ступенів порівняння прикметників. Суплетивізм. Значення та особливості сполучуваності деяких прикметників з іншими словами.

ТЕМА 12. Відмінювання та правопис займенників. Відмінювання особових займенників. Відмінювання зворотного займенника. Відмінювання присвійних займенників. Відмінювання вказівних займенників. Відмінювання питально-

відносних займенників. Відмінювання означальних займенників. Відмінювання складних займенників (неозначених і заперечних). Правила написання складних (неозначених і заперечних) займенників. Особливості вживання деяких займенників.

ТЕМА 13. Відмінювання та правопис числівників. Відмінювання кількісних числівників. Відмінювання порядкових числівників. Відмінювання дробових числівників. Зв'язок числівників з іменниками. Правопис відчислівникових складних слів.

ТЕМА 14. Особливості вживання та правопис дієслівних форм. Поділ дієслів на дієвідміни. Визначення дієвідміни дієслова за його неозначеною формою. Складні випадки українського дієвідмінювання: правопис особових закінчень теперішнього та майбутнього часу дієслів I та II дієвідмін; зміни приголосних при дієвідмінюванні; відмінювання дієслів *дати, їсти* та з основою на *-вісти*. Творення, особливості вживання та правопис дієслівних форм минулого та майбутнього часів. Творення, особливості вживання та правопис дієслівних форм умовного та наказового способів. Значення та особливості сполучуваності деяких дієслів з іншими словами.

ТЕМА 15. Правопис та особливості вживання дієприкметників і дієприслівників. Творення та особливості вживання дієприкметників. Переклад російських дієприкметників українською мовою. Дієслівні форми на *-но, -то*. Творення та особливості вживання дієприслівників.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

ПРАВИЛА УКРАЇНСЬКОЇ ПУНКТУАЦІЇ

ТЕМА 16. Розділові знаки (загальна характеристика). Інтонація та розділові знаки в реченні. Інтонація і розділові знаки в реченні. Кома. Крапка з комою. Двокрапка. Тире. Крапки. Дужки. Лапки. Розділові знаки при прямій мові.

ТЕМА 17. Розділові знаки при звертаннях та вставних словах. Особливості вживання розділових знаків при звертанні. Постановка розділових знаків при вставних словах

ТЕМА 18. Розділові знаки при однорідних членах речення, прямій мові та цитатах. Розділові знаки при однорідних членах речення з узагальнюючими словами. Розділові знаки при прямій мові та цитуванні. Способи передачі прямої мови непрямою.

ТЕМА 19. Розділові знаки при відокремлених членах речення. Тире між підметом і присудком. Розділові знаки при відокремлених членах речення. Тире між підметом і присудком, а також на місці пропущеного члена речення.

ТЕМА 20. Розділові знаки у складному реченні. Постановка розділових знаків у складнопідрядному реченні. Розділові знаки у складносурядному реченні.

ТЕМА 21. Розділові знаки у складному безсполучниковому реченні. Кома та крапка з комою між частинами складного безсполучникового речення. Двокрапка у безсполучниковому реченні. Тире у безсполучниковому реченні.

5. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1

Загальні питання українського правопису (2 год).

I. Теоретична частина:

1. Український правопис.
2. Принципи українського правопису.
3. Історія українського правопису.
4. Орфографічні та технічні правила перенесення.

Ключові поняття: український правопис, графіка, орфографія, пунктуація, алфавіт, фонетичний принцип написання, морфологічний принцип написання, диференціюючий (розрізняючий) принцип написання, традиційний принцип написання.

II. Практична частина:

1. Проаналізуйте, правильність пропонованих способів перенесення: *виз/нати, без'я/дерний, ро/зв'язливо, од/ні, од/ин, багатог/ранний, сход/ження, роз'я/снити, прек/расний, пріз/вище, най/менування, над/звичайний, вид/звонювати, автог/раф, піді/гріти, безі/менний, нез/багненний, ро/зпитати, відс/тань, заг/лушити, зас/ліплення, ро/зходження.*
2. Подані конструкції з прийменником *по*, де це потрібно, замініть нормативними з іншими прийменниками: *по домовленості, колеги по роботі, по ініціативі, по адресу, по вині, по дорученню, по вихідних, по вечорам, наказ по відділенню, повідомити по телефону, піти по справах, комісія по оцінці збитків, по вимозі, по імені, по недорозумінню, по поверненні, родич по чоловікові, іти по вітру, черговий по вокзалу, по всій країні, бити по м'ячу, жалоба по батькові, ностальгія по батьківщині, вдарити по струнах, по неділю включно, по коліна у воді, іти по стежці.*
3. Виконайте вправи 3, 4, 5 (с. 8) за посібником Ющук І.П. Практикум з правопису української мови. – К.: Рад. шк., 1989. – 288 с.

Література до заняття: 6, 17, 18, 20, 21.

Тема 2

Правила написання апострофа (2 год).

I. Теоретична частина:

1. Правила вживання апострофа у питомих українських словах.
2. Апостроф у словах іншомовного походження.
3. Апостроф у власних назвах.

II. Практична частина:

1. У поданих словах на місці крапок, де це необхідно, поставте апостроф: *об..ява, пів..яблука, мавп..ячий, зв..язок, торф..яний, підв..язати, двох..ярусний, дит..ясла, тьм..яний, св..ято, Мін..юст, пів..їжака, рум..яний, без..ядерний, голуб..ята, розм..який, духм..яний, возз..єднання, пред..явник, сер..йозний, Св..ятослав, гар..ячий, подвір..я, моркв..яний,*

між..європейський, під..яремний, пів..Японії, напівм..який, напів..ясний, перед..ювілейний, розв..язати.

2. З'ясуйте, чому слова у поданих парах пишуться по-різному: *відв'язати – відсвяткувати, роз'яснити – розз'явити, зв'язківець – святий, торф'янистий – духмяний, підв'ялити – присвята, під'їхати – підйом, порядок – бур'ян.*
3. Прокоментуйте орфограми: *різдвяний, без'якірний, знічев'я, підв'ялений, між'європейський, транс'європейський, роз'єднаний, обв'язаний, уп'ятьох, риб'ячий, черв'як, узгір'я, розм'якнути, потьмянілий, під'юджувати, зап'ястя, з'юрмитися, напів'ява, дзвякнути, з'ясувати.*
4. Запишіть, розкриваючи дужки. На місці крапок поставте, де потрібно, апостроф. Правильно поставте розділові знаки. Прокоментуйте орфограми та пунктограми. *1. Всесвіт не поле і люд не глядач і час не ворота футбольних моментів і (К,к)уля (З,з)емна не футбольний м..яч в ногах генералів і (П,п)резидентів. 2. Сподіваннями предків пов..язаний в вічний вузол на вічність доводить розбухлими м..язами народ наш свою історичність. 3. Садів рум..яний цвіт обсіпався духм..яно. 4. Життя вокзал хтось приїздить а хтось навіки від..їжджає. 5. Ластівки щебечуть понад стріхами білим пір..ям гнізда собі в..ють. 6. Чудовий тихий вечір і синє палаюче вогнем на заході небо духм..яні посіяні матір..ю чорнобривці все будило ностальгію за дитинством. 7. Я (не) навиджу тих що (не) сіявши жнуть що садів (не) садивши плоди об..їдають. 8. Пригадую усе трави зім..ятий запах і лісу глухуватий гук і небо в зор..яних накрапах і дощ і серця перестук. 9. Кудлатими і червоними як жар шапками загорілися на подвір..ї жоржини дихаючи солодким медв..яним духом. 10. Біг Івасик немов на св..ято і вибрикував як лоша і напевне була у п..ятах пел..юсткова його душа. 11. Згуртувались мл..яві звуки у сузір..я слів.*
5. Користуючись словниками й іншою довідковою літературою (1; 4; 5; 7), з'ясуйте різницю у значенні слів *відпуск – відпустка, вартість – цінність, спиратися – опиратися, запитання – питання, являється – є, ящик – скриня – скринька – шухляда, робітник – працівник, білет – квиток, консигнант – консигнатор, відомість – відомість.*
6. Знайдіть і виправте помилки, зумовлені впливом російської мови: *прошу дозволити мені дострокову задачу сесії по сімейним обставинам; у зв'язку з командировкою прошу підготувати мої документи до 5.10. 2006; згідно правил прийому подаю справки про становище здоров'я та про склад сім'ї; прошу дозволити мені займатися в університеті по індивідуальному графіку; прошу допустити мене до здачі вступних іспитів; по спеціальності “українська мова та література”.*
Література до заняття: 7, 14, 20 (8-9, 102, 113), 21 (38-39, 61-62).

Тема 3

Правила написання м'якого знака (2 год).

I. Теоретична частина:

1. Правила вживання м'якого знака.
2. М'який знак у словах іншомовного походження.

3. М'який знак у власних назвах.

II. Практична частина:

1. У поданих словах на місці крапок, де потрібно, поставте м'який знак: *змен..шення, близ..кість, ковал..с..кий, генерал..с..кий, велетен..с..кий, нян..ці, пал..ці, вір..те, дівчин..ці, нян..чити, маршал..с..кий, дев'ят..сот, шіст..надцять, нян..чин, Хар..ківський, різ..кий, лар..ки, камін..чик, безбат..ченко, дон..ці, чотир..ма, чотир..ох, дон..чин, опікун..ство, вихован..ці, сміл..чак, тюр..ма, зустрічаєт..ся, кін..чик, тон..ший, мен..шість, трид..цять, іспан..с..кий, мізин..чик, різ..ба.*
2. Від поданих власних назв утворіть прикметники за допомогою суф.-ський. У ліву колонку запишіть слова, у яких перед суф.-ський пишеться м'який знак, у праву – без м'якого знака. *Ніжин, Урал, Прип'ять, Ірпінь, Тула, Березань, Чорнобиль, Ятрань, Оскол, Забайкалля, Тбілісі, Відень, Ворзель, Кавказ, Полісся, Бершадь, Німан, Казань, Хорол, Поділля, Вишнопіль, Оболонь, Одеса, Підкамінь, Сокаль, Мелітополь, Добромиль, Яполоть, Штунь, Суходоли, Роздол, Невель, Корсунь, Ізмаїл, Коростень, Путивль, Умань, Нобель, Малин, ескімос, турист, ненець, француз, якут, черкес, гуцул.*
3. Запишіть у родовому відмінку множини. Прокоментуйте орфограми. *Площа, століття, сторіччя, знаряддя, земля, крамниця, буря, обличчя, прізвище, роздоріжжя, гиря, піддашшя, зоря, ларьок.*
4. У ліву колонку виберіть іменники, які в давальному (місцевому) відмінку однини мають м'який знак, у праву – без м'якого знака. *У скрин..ці, жмен..ці, на оболон..ці, на ялин..ці, на сторін..ці, на пис..мі, львів'ян..ці, цілител..ці, дон..ці, на сон..ці, в землян..ці, парижан..ці, на гол..ці, на сопіл..ці, в колис..ці, по ред..ці, на гряд..ці, дівчин..ці, по замаз..ці, на вишен..ці, у мис..ці, у спіл..ці.*
5. Використовуючи довідкову літературу, перекладіть українською мовою такі конструкції: *владеть на правах личной собственности; возбуждают встречный иск; скользящие тарифы; подлежащее разделу имущество; предоставит предварительные сведения; залоговое свидетельство; пренебрегают действующим налоговым законодательством; преобладающая часть займа; поручать представительство интересов; вынести решение о взыскании; восстановление прав на наследственное имущество; полномочия служебного лица; дальнейшее использование; косвенные результаты; вынужден взыскать с ответчика; в силу изложенного; уклоняться от выплат; собственноручно подписать; самовольно завладеть.*
6. У наведених конструкціях знайдіть і виправте помилки, допущені при перекладі з російської мови: *заказний лист, підписка газет, почасова оплата, явочний лист, його розпис завірено, приложити печать, по багатьом причинам, звідси витікають слідуєчі висновки, намічено такі міроприємства, із-за емісії вартість акцій знизилась, податковий агент, зміцати з посади, таможенний контроль.*

Література до заняття: 1, 4, 5, 6 (33-38), 7, 20 (17-19, 102-103, 113), 21 (54-55, 197-200, 205-206).

Тема 4

Зміни приголосних при їхньому збігу (2 год).

I. Теоретична частина:

1. Основні випадки чергувань приголосних при словозміні та словотворенні.
2. Чергування приголосних при додаванні суфіксів *-ськ(ий)*, *-ств(о)*.
3. Спрощення в групах приголосних.
4. Подовження приголосних.

II. Практична частина:

1. Від поданих слів утворіть прикметники за допомогою суфікса *-ськ(ий)*. Прокоментуйте наявність чи відсутність чергувань приголосних. *Выборг, Кагарлик, Бучач, Кам'януха, Дрогобич, Сиваш, Немовичі, Череваха, Единбург, Глеваха, Бурлук, Рига, Олтуш, Ладога, Волга, Норвегія, Чикаго, Владивосток, Хмільник, Волноваха, Білокоровичі, Збараж, Овруч, Кременчук, Острог, Народичі, Калуш, Кривий Ріг, Бахмач, Прилуки, Париж, Заліщики, Гамбург, Золотоноша, Люксембург, Лейпциг, Воронеж, Прага, Кобеляки, ткач, калмик, волох, ескімос, таджик, вояк, латиш, казах, викладач, словак.*
2. Утворіть просту форму вищого ступеня порівняння прикметників, прокоментуйте зміни приголосних. *Високий, вузький, дорогий, дужий, низький, довгий, близький, легкий.*
3. Від поданих слів утворіть прикметники. Прокоментуйте наявність чи відсутність спрощення у групах приголосних. *Проїзд, доблесть, млість, зап'ястя, захист, швидкість, запуск, гігант, парламент, тиждень, заздрість, честь, центрист, цілість, якість, пестити, совість, контраст, область, баласт, очистити, випуск, жалість, форпост, кількість, перехрестя, пестити, масло.*
4. Перекладіть з російської мови. Прокоментуйте випадки спрощень у групах приголосних. *Областная конференция, целостный анализ, выездная сессия, участники выставки, количественные и качественные показатели, дилетантский подход, полезная помощь, очистной комбайн, подъездной путь, злостное нарушение, скоростная магистраль, парламентский вестник, недельный отпуск, постный обед.*
5. Від поданих іменників утворіть дієслова за допомогою суф.-*нути*. Прокоментуйте наявність-відсутність спрощення у групах приголосних. *Тиск, риск, писк, вереск, блиск, плюск, брязк, шелест, блиск, тріск.*
6. Подані іменники запишіть в орудному відмінку однини. Прокоментуйте наявність-відсутність подовження приголосних. *Загибель, галузь, мідь, мати, сіль, кров, радість, жовч, верф, вість, височінь, міць, міцність, ніч, тінь, подорож, суміш, дотепність, шерсть, смерть, гниль, розкіш, зустріч, фальш, пригорці.*

7. Запишіть у родовому відмінку однини. Прокоментуйте написане. *Засідання, життя, зусилля, обличчя, бажання, почуття, піддашися, відкриття, вагання, весілля, роздоріжжя, століття, угіддя.*
8. Перепишіть. На місці крапок вставте одну чи дві літери *н*. *Стара..о, поора..ий, блаже..ий, загублен..ий, свяще..ий, зробле..ий, довгожда..ий, сказа..ий, неочікува..ий, виверше..ий, обладна..ий, напруже..ий, загубле..ий, вихова..ий, жада..ий, бажа..ий, скаже..ий, закінче..ий, запрограмова..ий, огне..ий, пече..ий, створе..ий, сформульова..ий, скопійова..ий, враже..ий, дарова..ий, принад..ий, знаме..ий, тума..ий, бджоли..ий, солов'ї..ий.*
9. Перепишіть. На місці крапок вставте, де потрібно, пропущені літери, визначте наголос. З'ясуйте різницю в значенні слів, які звучать подібно: *Нездійснен..і плани – не здійснен..і вчасно плани; незлічен..і кошти – не злічен..і ніким кошти; неоцінен..а пропозиція – не оцінен..а владою пропозиція; нескінчен..і справи – досі не скінчен..і справи; незбагнен..ий успіх – ніким не збагнен..ий успіх; невпізнан..ий край – не впізнан..ий мною край; незрівнян..а перспектива – не зрівнян..а ніким поверхня; непримирен..і стосунки – не примирен..і досі сторони.*

Література до заняття: 20 (19-23), 21 (25-30, 32-34, 47-54).

Тема 5

Милозвучність мовлення. Правопис префіксів (2 год).

I. Теоретична частина:

1. Милозвучність мовлення (евфонія). Фонетичні (звукові) засоби милозвучності мовлення.
2. Правопис префіксів *при-, пре-, прі-*. Правопис префіксів, що закінчуються на приголосний (*з-, с-, роз-, без-, через-* і под.).

II. Практична частина:

1. Перепишіть слова, добираючи з дужок потрібну літеру: *Пр(и,е)азов'я, пр(и,е)зирливо, пр(и,е)чал, пр(и,е)ярок, пр(и,е)браний, пр(и,е)завзятий, пр(и,е)хований, (з,с)фальсифіковано, пр(и,е)ступити, пр(и,е)товкти, (з,с)балансований, (з,с)хильність, пр(и,е)гір'я, пр(и,і)звисько, пр(и,е)глухий, пр(и,е)глушити, пр(и,е)года, (з,с)проможний, пр(и,е)скочити, пр(и,е)скіпливий, пр(и,е)чепливий, пр(и,е)сумирний, пр(и,е)паркуватися, (з,с)ходження, пр(и,е)тихий, пр(и,е)тихлий, пр(и,е)свячений, пр(и,е)свята, пр(и,е)дорожній, (з,с)шивання, (з,с)планований, (з,с)кидання, (з,с)чищення, (з,с)фальшивити, (з,с)тухати, пр(и,е)чепа, (з,с)тиснення, (з,с)кріпити, (з,с)фантазувати, пр(и,і)звище, пр(и,е)стосування.*
2. Від поданих слів утворіть нові з префіксами *при-, пре-, прі-*. Поясніть значення префіксів та їх написання. *Міський, дивний, вокзальний, лягти, берегти, ховати, мудрість, вчити, хворіти, далеко, широкий, бігти, думати, казати, міряти, чудовий, солодкий, солодити, ступити, завзятий, сікти, голубити.*
3. Від поданих слів утворіть нові за допомогою префіксів *з-, с-, зі-, зо-*. *Псувати, робити, цідити, жарити, мліти, явитися, гнути, їсти, шити, ховати,*

- садити, скочити, чіпляти, косити, щулитися, рвати, вести, палити, ставити, чесати, тліти, кріпити, творити, тягти, фантазувати*
4. На місці крапок вставте літери з або с. За цією ознакою слова запишіть у дві колонки. *Ро..пис, вро..сип, ..кат, ..цементувати, ро..чин, ..формувати, ..тискач, ..чепити, ро..кис, ..прожогу, ..пад, бе..крилість, ..казано, ..сох, ро..сунув, ..чавити, ..хов, ро..сіл, ..шити, не..проста, ро..тин, бе..платно.*
 5. Відредагуйте подані словосполучення, усуваючи випадки порушення милозвучності мовлення. *Розмір й характер внесків, з скороченим робочим днем, здати у експлуатацію, з врахуванням змін й доповнень, майно у оренді, отримав у одному примірникові, згідно з статтею, в зв'язку з смертю, права і обов'язки, зобов'язуюся узгоджувати, отримав вмотивовану відмову, стосунки між банком й вкладником, внесок в справу, збитки із операцій, кількість й якість, далось знаки, оренда приміщення і обладнання, визначилися в кожному конкретному випадку, за погодженням з завідувачем, так би й сказав, зробила би учора, він ж одержав переказ, приніс б й сьогодні.*
 6. Знайдіть і виправте помилки, зумовлені впливом російської мови: *дякую завідуючого відділу, одержати в розстрочку, на протязі звітнього періоду, мусимо вибачати наших працівників, причиняти турботи, нуждатися в кредитуванні, порядок дня слідуючий, зустрічаються випадки, саме відповідальне завдання, вдатися до вимушених мір, зложити свої повноваження, захід відклали із-за непередбачених обставин.*

Література до заняття: 1, 4, 20 (23-24), 21 (101-103).

Тема 6

Правопис складних іменників та прикметників (2 год).

I. Теоретична частина:

1. Правила написання складних іменників разом або через дефіс. Сполучні голосні (інтерфікси) *о, е (є)*.
2. Правила написання складних прикметників разом або через дефіс.

II. Практична частина:

1. Подані іменники запишіть відповідно до правописних правил. Прокоментуйте написання.

Ціно(утворення), аеро(флот), пів(захисник), плато(спроможність), дощо(мір), держ(контроль), капітало(вкладення), виробник(експортер), пів(життя), вантажо(потік), агент(посередник), виставка(продаж), пів(України), віце(прем'єр), прем'єр(міністр), екс(міністр), купівля(продаж), напів(фабрикат), банк(одержувач), аванс(завдаток), вугле(видобуток), дво(владдя), зірви(голова), пів(ящика), пів(години), пів(апельсина), натур(оплата), чорно(слив).

Магазин(салон), товаро(обіг), шести(денка), міні(комп'ютер), студент(економіст), блок(схема), метео(станція), яхт(клуб), фото(елемент), середньо(віччя), свят(вечір), перекоти(поле), корабле(будування), спец(кор), дит(ясла), пів(Луцька), водо(очистка), псевдо(патріот), контр(виступ),

ато́мо(хі́д), по́ст(фа́кту́м), гу́чно(мо́вець), ра́діо(коме́нтатор), са́мо(вчи́тель), про́ф(спі́лка), прес(ко́нференція).

2. Подані прикметники запишіть за правописними правилами. Прокоментуйте написане.

Нафто(очисний), контро́льно(реві́зійний), півні́чно(німе́цький),
вну́трішньо(галузе́вий), зовні́шньо(торгове́льний), бли́зько(схі́дний),
три(сто́ронній), першо(рядний), ма́теріально(техні́чний), на́пів(м'я́кий),
навча́льно(виховний), держа́вно(монопо́лістичний), поста́чально(збу́товий),
адміні́стративно(терито́ріальний), ваго́но(буді́вний), коро́тко(термі́новий),
схі́дно(європе́йський), проду́ктивно(проми́словий), це́нтрально(європе́йський).

Захі́дно(украї́нський), бі́лорусько(украї́нський), полі́тико(економі́чний),
акціо́нерно(комерці́йний), маши́но(буді́вний), маши́нно(тракто́рний),
м'ясо(моло́чний), во́ле(лю́бний), ші́стдесяти(рі́чний), м'ясо(заго́тівельний),
пласо́во(економі́чний), ви́ще(згада́ний), пло́дово(овоче́вий), пло́до(овоче́вий),
істо́рико(культу́рний), во́єнно(страте́гічний), масо́во(полі́тичний), я́сно(о́кий),
професі́йно(техні́чний), дере́во(обро́бний), сві́тло(чу́бий), м'ясо(заго́тівельний),
зага́льно(держа́вний), наро́дно(господа́рський), пра́во(бере́жний),
кисло(со́лодкий).

Схі́дно(сло́в'янський), ново(утворе́ний), ві́ще(президе́нтський), півні́чно
(захі́дний), те́мно(зеле́ний), жо́вто(га́рйчий), коро́тко(хви́льовий), гу́сто
(заселе́ний), кі́лька(тися́чний), шви́дко(змі́нний), безпроце́нтно(вигра́шний),
зага́льно(держа́вний), півде́нно(азіа́тський), зага́льно(доста́пний), ма́ло
(знайо́мий), на́пів(забу́тий), ви́правно(трудо́вий), сі́рувато(блакі́тний),
несте́рно(болю́чий), украї́нсько(сло́вацький), дво́х(ярусний), ле́гк(атлетичний),
слі́пучо(бі́лий), меха́ніко(матема́тичний).

3. Від поданих словосполучень утворіть складні прикметники, прокоментуйте їх написання. *Мала рентабельність, виробничий і технологічний, кредитний і розрахунковий, взаємна вигода, різати метал, сто двадцять сім кілометрів, легко розчиняти, короткий час, висока кваліфікація, очистити нафту, військовий і юридичний, північна Німеччина, гострий дефіцит, Західна Європа, відомий на весь світ, північний захід, південна Україна, заготівля льону, кислуватий і солодкий..*

4. Перепишіть, розкриваючи дужки. У поданих реченнях поставте розділові знаки. Прокоментуйте орфограми та пунктограми. 1. Червоно(боким) яблуком округлим скотився день доспілий і тяжкий. 2. Тремтить срібно(дзвонна) роса в (не)збагненній мелодії літа. 3. Якісь думки снуються в голові напів(журливі) і напів(свідомі). 4. Нема ніде такої сили щоб наш народ перемогти мільйоно(крилий). 5. Чудовий килим опалого листя осики то спалахує криваво(червоним) і малиновим кольором то вилискує ніжно(рожевим) світло(жовтим) оранжевим. 6. В'яже осінь ліси перевеслами буриштиново(коралово)жовтими. 7. І никає помазаником Божим пів(правда) пів(свобода) пів(життя). 8. Із хаосу із натяку з пів(слова) народжується думка звук акорд. 9. На високих гостро(верхих) тополях що молитовно склали долоні немовби творячи (не)чутну молитву вітрові вгніздилося жовто(гаряче) сонце підслуховуючи кудлатий сон хмар

у піднебессі. 10. Напів(достиглі) жолуді з дубів журливо спадають нагадуючи мені про плинність існування. 11. Час(шуліка) летить і немає йому вороття. 12. Милуйся Вкраїно свічками(березами) і воском прозорим дубів(шептунів). 13. Вечір(мисливець) підстрелене сонце несе в срібно(сивій) торбині. 14. Яблука на голому гіллі світяться спокійно серед саду в сумовито(надвечірній) млі в сумовиту пору листопаду. 15. В далечінь холодну без жалю за літом синьо(ока) осінь їде навмання. 16. Осінній вечір (по)над спраглою землею шатро гаптовано(холодне) розіп'яв.

Література до заняття: 20 (29-36), 21 (92-96).

Тема 7

Правопис чужомовних слів (2 год).

I. Теоретична частина:

1. Чужомовні слова в українській мові. Ознаки чужомовних слів.
2. Правила написання літер *и, і, ї* у чужомовних словах (правило “*дев'ятки*” та винятки з нього). Правопис *е, є* у чужомовних словах.
3. Подвоєння приголосних у словах іншомовного походження.

II. Практична частина:

1. Подані слова розмістіть у дві колонки: а) чужомовні слова; б) власне українські слова. Вкажіть, за якими ознаками ви кваліфікували слова іншомовного походження. *Мрія, ембарго, графік, сторно, розмір, житло, наказ, масштаб, спочатку, дисципліна, матч, комплекси, протягом, істеблішмент, обсяг, магістраль, відділ, розрахунки, ломбард, хлібороб, абрєвіатура, інтервал, комюніке, завчасно, каучук, інкогніто, прибуток, лелека.*
2. Проаналізуйте подані словосполучення. Ураховавши значення слів іншомовного походження, відрєдагуйте випадки тавтології (багатослів'я, повторень).
 - *Непрямі акцизи; штучний ажіотаж; преїскурант цін; адреса проживання; люб'язний комплімент; вільна вакансія; спеціальна клаузула; дублювати двічі; власноручний автограф; експонат виставки; перший дебют; ліквідація існування фірми; навчальна аудиторія; додатковий комплемент; колега по професії; перспектива на майбутнє; дивний парадокс; моя автобіографія.*
 - *Ностальгія за батьківщиною; місцевий абориген; урочиста інавгурація; абсурдна нісенітниця; повчальна нотація; окремі епізодичні явища; фальшива підробка; імпорт із-за кордону; запасний резерв; найвищий рекорд; приголомшлива сенсація; примусова депортація; необізнаний дилетант; дискредитація авторитету; ефективний результат; термінова депеша.*
3. Поставте на місці крапок, де потрібно, апостроф чи м'який знак. *Компан..йон, дистриб..ютор, міл..ярд, кар..ерист, б..юджет, суб..єкт, ател..є, комп..ютер, інтерв..ю, грав..юра, бракон..єр, медал..йон, конференс..є, б..юлетень, миш..як, прем..єра, порт..єра, ал..янс, сер..йозний, деб..ют, бар..єр, п..єдестал, кан..йон, дос..є, транс..європейський, рел..єф,*

ад..ютант, кон..юнктура, ін..єкція, б..юро, міл..йон, к..ювет, ком..юніке, кур..йоз, вестиб..юль, п..єса, ком..юніке, манік..юр, грав..юра.

4. У поданих власних назвах поставте на місці крапок апостроф чи м'який знак. Розмістіть слова у дві колонки: 1) з апострофом; 2) з м'яким знаком. Севіл..я, Х..юстон, Рейк..явік, В..єтнам, Л..єж, Роман..я, Скоп..є, Монтеск..є, Женев..єва, Ов..єдо, Пхен..ян, С..єрра-Леоне, Н..ю-Мексико, Руж..є, Рив..єра, П..ємонт, Н..яса, Джок..якарта, В..єнт..ян, Анан..їв, Амудар..я, Шен..ян, Іх..ямас, П..яченца, Барб..є, Кордил..єри, Рен..є, Н..ютон, Мол..єр, Жус..є, Гот..є, Реюн..йон, Лонгв..ю, Лауваз..є, Орок..єта, Он..йон, Щел..ябож.

5. Перекладіть з російської мови. Прокоментуйте написання *и, і, ї* у словах іншомовного походження.

- Ассортимент, пари, паритет, мозаика, жюри, таксист, дезинтеграція, нотариус, пріоритет, дискредитація, аукцион, руїна, триумф, дискета, жалюзи, нумизмат, сертифікат, дилер, манускрипт, аксіома, ажіотаж, стимул, дисплей, інвентаризація, консилиум, таксист, лоббі, нігілізм, реабілітація, фальсифікація, радіус, дієта, інтуїція, візит, ситуація, динаміка.

- Каір, Лейпциг, Флориди, Сан-Франциско, Мадрид, Вирджинія, Едінбург, Чили, Сардинія, Тибет, Корсика, Щецин, Чикаго, Скандинавія, Абіссинія, Пікассо, Гімалаї, Россині, Кіплінг, Лессінг, Торрічеллі, Калахари, Ліссабон, Філіппіни, Сирія, Едінбург, Бастилія, Братислава, Алжир, Чикаго, Замбези, Ізмаїл, Крит, Балтика, Мавританія, Цюрих, Ватикан, Сицилія, Уссурі, Чиатури, Кордильєри.

6. Перекладіть з російської, прокоментуйте наявність-відсутність подвоєння приголосних: лоббі, корупція, нетто, ірреальний, аккумуляція, інкасація, апарат, паралель, асоціація, телеграма, бруто, ванна, імміграція, емісія, комюніке, класифікація, дифференціація, аннулювати, коледж, комунальний, колегія, конфетти, шассі, бюллетень, асиметрія, траса, бравіссимо, шосе, атташе, тонна, аттестат, дискусія, вілла, сума, апеляція, масив, територія, комерційний, ассамблея, ассистент, апарат, ілюстрація, ідилія, класифікація, коректувати, конгрес, колонна, апеляція, інтелігент, Канберра, Дюссельдорф, Таллінн, Абіссинія, Марокко, Лессінг.

Література до заняття: 6 (129-134), 10, 14, 15, 20 (98-104), 21 (12-14, 44-46, 54-56, 75-77).

Примітка. Ознаки слів іншомовного походження див. за посібником:

Ющук І.П. Практикум з правопису української мови (§5. Українські та іншомовні слова).

Тема 8 Правопис власних назв (2 год).

I. Теоретична частина:

1. Фонетичні правила написання слов'янських (російських) власних назв українською мовою:
 - а) передача російських літер *е, и, ё*;
 - б) м'який знак та апостроф при передачі російських власних назв українською мовою.
2. Велика літера у власних назвах, що складаються з кількох слів.
3. Написання складних і складених власних назв разом, окремо, через дефіс.

II. Практична частина:

1. Подані російські власні назви запишіть українською. Прокоментуйте написання.

Пешковский, Мещанинов, Резник, Немчинов, Серов, Аркадьев, Твердохлебов, Писарев, Андреев, Одинцов, Роцин, Троицкий, Осипов, Вяземский, Зимовин, Молдованцев, Токарев, Рогачев, Соловьёв, Николаев, Лермонтов, Белинский, Лучин, Звягинцев, Дьяконов, Третьяков, Столетов, Окаёмов, Кондратьев, Савельев.

Слепцов, Наседкин, Алфёров, Румянцев, Филиппов, Григорьев, Тимофеев, Алексеев, Тургенев, Бестужев, Плащев, Ретин, Семёнов, Бедный, Сеченов, Чистяков, Тихомиров, Лихачёв, Чичиков, Алябьев, Водопьянов, Прокофьев, Бердяев, Евдокимов, Артемов, Кузнецов, Афанасьев, Мацев, Менделеев, Местечкин, Зверев, Гуцин, Багиров, Воинов, Данилов, Митрофанов, Виноградов, Новиков, Голицин, Белик, Беликов, Радищев, Помяловский.

2. Запишіть з великої чи малої літери. Прокоментуйте написання.

(А,а)дміністрація (П,п)резидента (У,у)країни, (Г,г)олова (П,п)равління (Н,н)аціонального (Б,б)анку (У,у)країни, (А,а)нтимонопольний (К,к)омітет (У,у)країни, (Є,є)вропейський (Б,б)анк (Р,р)еконструкції та (Р,р)озвитку, (Ф,ф)едерація (Н,н)езалежних (П,п)рофспілок (У,у)країни, (М,м)іжнародний (В,в)алютний (Ф,ф)онд, (В,в)олинський (Д,д)ержавний (У,у)ніверситет, (П,п)резидент (Р,р)еспубліки (П,п)ольща, (Н,н)ародний (А,а)ртист України, (З,з)аступник (Г,г)олови (В,в)ерховної (Р,р)ади (У,у)країни, (Г,г)енеральна (А,а)самблея (О,о)рганізації (О,о)б'єднаних (Н,н)ацій, (В,в)есвітня (Ф,ф)едерація (Н,н)аукових (П,п)рацівників, (П,п)артія (Д,д)емократичного (В,в)ідродження України, (Л,л)ауреат (Д,д)ержавної (П,п)ремії України, (Д,д)ержавний (Б,б)юджет (У,у)країни, (Г,г)олова (К,к)онституційного (С,с)уду (У,у)країни. (В,в)ищий (А,а)рбітражний (С,с)уд (У,у)країни, (К,к)іївська (Т,т)орговельно-(П,п)ромислова (П,п)алата, (Г,г)енеральна (П,п)рокуратура (У,у)країни, (Д,д)ержавний (М,м)итний (К,к)омітет (У,у)країни, (А,а)рабський (Ф,ф)онд (Е,е)кономічного і (С,с)оціального (Р,р)озвитку, (Ц,ц)ентральний (Д,д)ержавний (А,а)рхів (В,в)ищих (О,о)рганів (В,в)лади, (Г,г)оловне (А,а)рхівне

(У,у)правління при (К,к)абінеті (М,м)іністрів (У,у)країни, (Д,д)ень (П,п)рацівника (Т,т)оргівлі, (Є,є)вропейська (А,а)соціація (В,в)ільної (Т,т)оргівлі, (З,з)аслужений (Д,д)іяч (М,м)истецтв України, (П,п)резидент (А,а)кадемії (Н,н)аук України, (З,з)бройні (С,с)или України, (П,п)алата (М,м)ір і (В,в)имірних (П,п)риладів, (Н,н)аціональна (Г,г)вардія України, (В,в)иконавчий (К,к)омітет (Л,л)уцької (М,м)іської (Р,р)ади, (М,м)іністерство (З,з)овнішньоекономічних (З,з)в'язків України, (Д,д)ержавна (П,п)ублічна (Б,б)ібліотека (А,а)кадемії (Н,н)аук України.

3. Перепишіть, розкриваючи дужки. Сузір'я (В,в)елика (В,в)едмедиця, вулиця (К,к)ривий (В,в)ал, острів (С,с)вятої (О,о)лени, мис (Д,д)оброї (Н,н)адії, галактика (Ч,ч)умацький (Ш,ш)лях, зоряна система (В,в)елика (М,м)агеланова (Х,х)мара, затока (С,с)вятого (Л,л)аврентія, проспект (А,а)кадеміка (Б,б)улаховського, набережна (Л,л)ейтенанта (Ш,ш)мідта, вулиця (К,к)узнецький (М,м)іст, проспект (П,п)резидента (Г,г)рушевського, (П,п)анамський (П,п)ерешийок, заповідник (Б,б)іловезька (П,п)уца, (М,м)айдан (Н,н)езалежності, вулиця (Я,я)рославів (В,в)ал, (Ж,ж)итомирська (А,а)втострада.
4. Подані географічні назви запишіть відповідно до правил правопису, поділіть їх на три колонки: 1) ті, які пишуться разом; 2) ті, які пишуться через дефіс; 3) ті, які пишуться окремо. Прокоментуйте вживання великої літери у складних географічних назвах: Великий (устюг), Старо (косянтинів), Гуляй (поле), Пуца (водиця), Усть (каменогорськ), Белгород (дністровський), Мирогоца (друга), Біла (церква), Печи (хвости), Могилів (подільський), Михайло (коцюбинське), Дорого (буж), Верхній (тагіл), Кисло (водськ), Орехово (зуєво), Кам'яно (гірка), П'яти (хатки), Новоград (волинський), Воля (ковельська), Стара (гута), Влади (восток), Рава (руська), Нові (шепеличі), Ново (сибірськ), Семи (палатинськ), Великі (дмитровичі), Чисто (водне), Івано (франківськ), Зелена (гура), Залісся (перше), Ростов (на) (дону), Новосілки (на) (дніпрі), Сан(франциско), Бранден(бург), Лас (вегас), Сомкова (долина), Сухо (лучья), Франкфурт (на) (майні), Буенос (айрес), Кембер (ленд), Санкт (петербург), Старі (шахти).
5. Перекладіть з російської: по вашему усмотрению, по вопросам строительства, по имеющимся сведениям, по крайней мере, по небрежности, по долгу службы, по непредвиденным обстоятельствам, по непригодности, по нынешним временам, по праздничным дням, по предложению, агент по поставкам, по приглашениям, по совместительству, прения по докладу, по следующим вопросам.
Література до заняття: 6 (96-101, 134-141), 11, 20, 21 (14-16, 83-84).

Тема 9

Правопис відмінкових форм іменників (2 год).

I. Теоретична частина:

1. Складні випадки відмінювання іменників I відміни:
 - а) зміни приголосних при відмінюванні іменників I відміни;

- б) правопис форм кличного відмінка однини;
 - в) правопис форм родового відмінка множини.
2. Складні випадки відмінювання іменників II відміни:
 - а) правопис закінчень *-а(-я)* або *-у(-ю)* у родовому відмінку однини;
 - б) правопис форм кличного відмінка однини;
 - в) правопис форм родового відмінка множини.
 3. Правопис відмінкових форм іменників III і IV відмін.
 4. Відмінювання множинних іменників.

II. Практична частина:

1. Подані іменники запишіть в орудному відмінку однини та родовому множини, прокоментуйте правопис відмінкових форм. *Крапля, фірма, долоня, буря, площа, крихта, сестра, ванна, марка, догма, шайба, вілла, мітла, лазня, сосна, війна, копальня, поверхня, стаття, суддя, гра, гиря, робота, яблуна, межа, куля, їжа, груша, вежа, круча, втіха.*
2. Подані іменники запишіть у формі родового відмінка однини та прокоментуйте закінчення.
 - *Спостерігач, дивіденд, баланс, документ, патент, ліміт, аудит, архів, облік, кредитор, приятель, акумулятор, міраж, репетитор, відвідувач, факт, спадкоємець, комітет, ювелір, футляр, шедевр, бунтар, плач, комерсант, ваучер, вексель, директор, комісіонер, викуп, власник, проводир, параметр, конус, кодекс, поверх, університет, експорт, прибуток, бригадир, аптекар, столяр, екземпляр, кредитор, інвентар, варіант.*
 - *Грам, відсоток, тиждень, вокзал, туман, біль, страх, вівторок, четвер, запас, запис, день, сектор, колектив, інститут, вітер, майдан, успіх, майстер, гектар, календар, секретар, школяр, шахтар, професор, ювіляр, перукар, товар, ячмінь, гараж, семестр, дисплей, достаток, конфлікт, ремонт, пріоритет, компаньйон, ажіотаж, конвеєр, тролейбус, портфель, монітор, коледж, паритет, дощ, бінокль, бюлетень, метраж.*
3. Подані власні назви запишіть у родовому відмінку однини, прокоментуйте закінчення. *Лейпциг, Париж, Алтай, Буг, Кіпр, Бердянськ, Памір, Китай, Донбас, Харків, Дністер, Крит, Тибет, Кривий Ріг, Воронеж, Дон, Миргород, Кавказ, Святий Гай, Луганськ, Любешів, Дніпро, Сахалін, Обухів, Амур, Бердичів, Псков, Дунай, Алжир, Пирятин, Рейн, Байкал, Красний Лиман, Люксембург, Китай, Ужгород, Кривбас, Крим, Смир, Урал.*
4. Поясніть наявність паралельних форм родового відмінка однини таких іменників: *рахунка – рахунку, терміна – терміну, блока – блоку, апарата – апарату, пояса – поясу, вала – валу, листопада – листопаду, листа – листу.*
5. Запишіть у родовому відмінку множини, прокоментуйте правопис відмінкових форм: а) *засідання, зусилля, обличчя, почуття, бажання, піддашшя, відкриття, вагання, життя, весілля, роздоріжжя, сторіччя, століття, знання;* б) *гість, вікно, кільце, колесо, пальто, полотно, плащ, помідор, кілограм, хазяїн, чобіт, селянин, прізвище, серце, поле, болгарин,*

- гасло, дно, відро, ребро, око, плече, прислів'я, село, громадянин, болото, озерце, подвір'я, чудо, небо, сузір'я.*
6. Запишіть в орудному відмінку однини. *Доповідь, честь, галузь, любов, подорож, жовч, радість, сіль, творчістю, папороть, емаль, шерсть, фальш, діяльність, суміш, тривалість, розкіш, віддаль, мати, зав'язь, верф, річ, пригорц, кров, смерть, вість.*
 7. Подані словосполучення запишіть у формі кличного відмінка однини, прокоментуйте написання. *Пан лікар, молодий хлопець, пан ректор, шановний слухач, товариш бригадир, вірний друг, добрий знавець, товариш сторож, пан лейтенант, добродій директор, вірна дружина, смілива мрія, довгоочікувана воля, добродійка робітниця, стражденна земля.*
 8. Іменники запишіть у родовому та орудному відмінках, прокоментуйте правопис відмінкових форм. *Гроші, вила, ворота, двері, окуляри, дріжджі, сходи, дрова, люди, діти, штани.*
- Література до заняття: 6 (169-184); 20 (63-79); 21 (103-121).

Тема 10

Правопис прикметникових суфіксів.

Правопис відмінкових форм прикметників (2 год).

I. Теоретична частина:

1. Правопис прикметникових суфіксів:
 - а) правопис суфіксів *-ин, -ін* та *-ів, -їв* у присвійних прикметниках;
 - б) правопис суфіксів *-ов* та *-ев (-ев)* у відносних прикметниках.
2. Особливості відмінювання прикметників.
3. Правопис форм вищого та найвищого ступенів порівняння прикметників. Суплетивізм.
4. Значення та особливості сполучуваності деяких прикметників з іншими словами.

II. Практична частина:

1. Доберіть точні відповідники до російських конструкцій: *кратчайший путь, строжайший запрет, важнейшее достижение, главнейший фактор, древнейшие традиции, крепчайший кофе, простейшее условие, быстреее движение.*
2. З'ясуйте різницю у значенні слів: *важний – важливий, ефектний – ефективний, рідкий – рідкісний, мілкий – дрібний, економний – економічний, любимий – улюблений, тактовний – тактичний, гарантійний – гарантований, робочий – робітничий, воєнний – військовий, виборний – виборчий, здатний – здібний.* Уведіть слова у словосполучення.
3. З'ясуйте, чи можливі такі конструкції і чому. Відредагуйте випадки порушення норми. *Трохи дорожуватий, дуже задовгий, самий найдешевший, більш точніший, найневеликовніша хвороба, подвійніша плата, багато дешевий, самий чіткіший, дуже величезний, найпорожніша посудина, найбільш відоміший, менш вдаліший, багато зручніше положення.*
4. У поданих конструкціях іменники у формі родового відмінка, що вказують на належність, замініть присвійними прикметниками. Прокоментуйте

написання суфіксів присвійних прикметників. *Завдання Віталія, паспорт Віталія, зарплата Ігоря, документ Ігоря, акція товариша, ваучер товариша, замовлення Ольги, заборона матері, запрошення Галі, аванс Лесі, магазин Софії, комп'ютер Колі, запитання невістки.*

5. Від поданих іменників утворіть присвійні прикметники чоловічого і жіночого роду, прокоментуйте написане. *Відвідувач, спадкоємець, комерсант, директор, комісіонер, власник, шахтар, секретар, мачуха, нянька, пасажир, касир, кредитор, приятель, репетитор, коваль, лікар, сторож, завідувач, касир, аптекар, перукар, професор, Валентин, Валентина, Валя, Галя, Генадій, Володя, Володимир, Петя, Ольга, Василь, Андрій, Надя, Марія, Наталія, Петро, Мирослава, Мирослав, Михайло, Оксана, Олекса, Леся.*
6. Від поданих іменників утворіть відносні прикметники, прокоментуйте їх написання. *Матч, черешня, соя, яблуна, щавель, квасоля, калій, мітинг, підсумок, бій, вишня, гроші, калина, клен, кришталь, овоч, плече, полин, ситець, лозунг, стронцій, тиждень, тінь, служба, парча, марля, емаль, душ, перець, алича, сургуч, марганець, діагональ, плащ, грудень, тюль, нуль, взуття, насіння, дощ, сторож, річ, алюміній, кварц, метал.*
7. Подані словосполучення запишіть у родовому та орудному відмінках однини. *Менша площа, вужча межа, останнє пристанище, крайній куц, Маріїн плащ, літній дощ, круглолице хлоп'я, справжній товариш, Олексіїв зошит, Наталина вихованість, гарна пісня, рання вишня.*
8. Поясніть, як правильно сказати: *властивий мені (чи для мене?), характерний мені (чи для мене?), сповнений радості (чи радістю?), багатий на події (чи подіями?), славиться на успіхи (чи успіхами?), оснований (чи заснований?) на принципах, оснований (чи заснований?) Президентом після виборів.*

Література до заняття: 1 (68-92); 4; 5; 7; 14; 15; 20 (27-28, 80-83); 21 (123-133).

Тема 11

Правопис та відмінювання займенників (2 год).

I. Теоретична частина:

1. Правопис відмінкових форм займенників різних розрядів.
2. Правила написання й особливості відмінювання складних (неозначених і заперечних) займенників.
3. Особливості вживання деяких займенників.

II. Практична частина:

1. Доберіть точні відповідники до російських конструкцій зі словом *любой*. *Любой ценой, любой сотрудник, в любое время, любой из вас, любой может поучаствовать, любой участвующий может получить вознаграждение, любой участвующий в конкурсе может получить вознаграждение, в любом случае, любые действия обречены, спросит может любой, ответят на любые вопросы.*
2. Запишіть подані займенники відповідно до правописних правил. Прокоментуйте написання. *Де(хто), (де)кого, в(де)кого, де(в)кого, аби(хто),*

аби(ким), будь(що), аби(з)ким, скільки(небудь), хтозна(який), хтозна(з)яким, із(хтозна)яким, будь(хто), будь(кого), до(будь)кого, будь(до)кого, ні(що), ні(про)що, казна(що), ні(хто), ні(від)кого, хтозна(чий), (чий)небудь, (де)що, хтозна(в)чисму, на(ні)що, який(небудь), у(якому)небудь, хто(сь), у(кому)сь, будь(з)ким, будь(на)кому, ні(до)кого, скільки(небудь), ні(про)що.

3. Займенники, що в дужках, запишіть у потрібному відмінку, прокоментуйте написане. *Спитав у (він), побачив (він), передав через (вони), зустрів (вони), зайшов після (вона), усміхнувся до (він), збудив (вона), згадав про (вони), зв'язок із (вони), надіявся на (він), глянув (вона) у вічі, прийшла до (вона), перед (вони), люблю (він), сміявся з (вони).*
4. Відредагуйте помилки, пов'язані з неправильним уживанням займенників.
 1. *Молода, прогресивна частина парламенту – це майбутнє країни: на них виборцями покладено великі надії.*
 2. *Досвідчені працівники багато часу присвячують роботі з перспективною молоддю, допомагаючи їм збагнути основи майбутньої професії.*
 3. *На сесії Верховної Ради парламентський комітет з питань бюджету виклав його бачення основного фінансового кодексу країни і подав на розгляд уряду його пропозиції.*
 4. *Голодомор 33-го року був нічим іншим, як планомирним етноцидом проти свідомої національно та працьовитої частини українського селянства, у результаті якого кращій їх цвіт зів'яв навіки.*
 5. *Відомості з літописів та археологічні дослідження дають можливість відтворити структуру давнього міста, довідатися про елементи їх архітектури, з'ясувати специфіку господарювання їх мешканців.*
 6. *Якщо вимагається затвердження документації, то їх підписують виконавці розпорядження, а затверджує керівник установи.*
 7. *Заввідділенням звернувся з заявою до директора, в якій висловлює прохання надати собі додаткову місячну відпустку.*
 8. *Діловодство – це діяльність, яка охоплює процес укладання документації, а також організацію роботи з ними під час здійснення управлінської діяльності*
5. Поясніть відмінне написання займенникових форм. *Прийшов до нього; прийшов до його хати. Дивилися на неї; дивилися на її роботу. Ми зайшли до нього; ми обізувалися до його товариша. Ми були в неї; це було в її сестри.*

Література до заняття: 1 (153-155); 6 (109-120, 196-201); 7 (123); 14; 15; 17 (398-403); 20 (86-89); 21 (140-144).

Тема 12

Відмінювання та правопис числівників (2 год).

I. Теоретична частина:

1. Особливості відмінювання числівників:
 - а) відмінювання кількісних числівників;
 - б) відмінювання порядкових числівників;
 - в) відмінювання дробових числівників.
2. Зв'язок числівників з іменниками.
3. Правопис відчислівникових складних слів.

II. Практична частина:

1. Провідмініайте, наводячи всі паралельні відмінкові форми, числівники 175, 356, 789, 641, 914.
2. Замініть цифри словами, поясніть написання: *5-гривенна купюра, 2-денне запізнення, 2-кольорова картина, 2-елементний прилад, 3-актна п'єса, 3-тижнева відпустка, 2-годинна перерва, 4-місячне відрядження, 9-процентний розчин, 15-кілометровий похід, 10-тисячний тираж, 20-поверхова споруда, 127-кілометрове шосе, 3-мільйонний житель, 25-копієчна монета.*
3. Перекладіть з російської, правильно узгоджуючи числівники та іменники. Де можливо, вживайте паралельні форми з *два, двоє*. *Два клена, два ученика, два часа, два преподавателя, два листа, два ящика, две руки, две статьи, два магнитофона, два хлеба, два человека, два родственника, два плуга, два костюма, два поля, два дерева, два товарища, два компьютера, два рубля, две двери, полтора метра, полторы смены, четыре сейфа, оба конкурсанта.*
4. Числівники *півтора* або *півтори* правильно узгодьте з іменниками *метр, літр, кілограм, карбованець, гривня, доба, година, рік, вагон, місяць, процент, тонна, десяток, зміна*.
5. Проаналізуйте подані словосполучення з погляду їх нормативності. У випадку порушення норми відредагуйте. *Два фахівця, півтора вагона, дожити до сто семи років, з дев'яносто чотирма вихованцями, двоє ножиць, двоє мішків, двоє курей, двоє дівчат, тридцять двоє учасників, півтора гривні, тридцятєро учнів, два мільярда, три селянина, обидвом учасникам, два громадянини, вісім цілих сім сотих кілометра, два з половиною вагона, два апельсина, два професори, півтора місяці, півтори тижні, сім десятих процента, двістітисячне військо, п'ятсотрічний ювілей, двохтисячний рік, обидвох синів, статисячний відвідувач, півтора десятки років, двомільйонний житель, шестидесятирічний ювілей, із сорокома студентами.*
6. Розкрийте дужки, числа запишіть словами, а іменники узгоджуйте з числівниками. *Відвантажили 23 (мішок), закупили (1,5 тонна), присутні 6 (учасник), говоримо з 2 (студент), їдемо 7,5 (година), в залі 141 (слухач), на конференції 963 (учасник), замовили 4 (сейф), відсутні 6 (студент), 0,07 (гектар), 2/3 (урожай), 1/3 (частина) коштів, 1,8 (година), 2,5 (доба), 6,9(метр), 265,07 (кілометр), 17,9 (грам), 48,3 (процент), 4,6 (мільйон) тонн.*
7. Усі цифри запишіть словами. *До 972 додати 59; від 1576 відняти 243; скласти 352 із 238; сума чисел дорівнює 723; визначити добуток від множення 721 на 15.*
8. Запишіть у давальному та місцевому відмінках. *Шістсот сімдесят учасників, дев'яносто вісім процентів, кількадесят тонн, кільканадцять сторінок, кількасот гривень, обидва учасники, обидві жительки, п'ятеро бізнесменів, семеро студентів.*

Література до заняття: 1(148-152); 2 (43-45); 6 (189-195); 7 (109-110, 128, 134-135); 9 (329-334); 10; 14; 15; 17 (386-893); 20 (84-86); 21 (134-140).

Тема 13

Особливості вживання та правопис дієслівних форм

I. Теоретична частина:

1. Поділ дієслів на дієвідміни. Визначення дієвідміни дієслова за його неозначеною формою.
2. Складні випадки українського дієвідмінювання:
 - а) правопис особових закінчень теперішнього та майбутнього часу дієслів I та II дієвідмін;
 - б) зміни приголосних при дієвідмінюванні;
 - в) відмінювання дієслів *дати, їсти* та з основою на *-істи*.
3. Творення, особливості вживання та правопис дієслівних форм минулого та майбутнього часів.
4. Творення, особливості вживання та правопис дієслівних форм умовного та наказового способів.
5. Значення та особливості сполучуваності деяких дієслів з іншими словами.

II. Практична частина:

1. Доберіть точні відповідники до наведених російських конструкцій. З'ясуйте різницю у значенні синонімів, уживаних відповідно до одного російського дієслова. *Принимать на работу, принимать меры, принимать к сведению, принимать участие, принимать вину на себя, принимать резолюцию. Получить деньги, получить образование, получить повреждение, ничего не получилось. Пользоваться телефоном, пользоваться успехом. Пожалеть сына, пожалеть о случившемся, пожалеть деньги. Питать надежду, питать ребёнка, питать город электроэнергией, питать симпатию. Работа занимает много времени, занимает первое место, занимает детей, меня эта история занимает. Сдавать в аренду, он сильно сдал после болезни, сдавать экзамены. Заниматься собственным делом, заниматься в университете.*
2. З'ясуйте різницю в значенні дієслів: *вступати – поступати, зумовити – обумовити, везти – щастити, боліти – уболювати – хворіти, привласнити – присвоїти*. Увести подані слова у словосполучення чи речення.
4. Доберіть точні відповідники до російських дієслів: *ниспровергать, запоминать, сетовать, искажать, соблюдать, послушаться, ослышаться, заискивать*.
5. Поясніть, як правильно сказати: *дякувати колегу (чи колезі?), завдавати клопоти (чи клопотів?), зазнати збитків (чи збитки?), постачати сировину (чи сировиною?), пробачати товариша (чи товаришеві?), наслідувати кращі традиції (чи кращим традиціям?), опанувати бухгалтерською справою (чи бухгалтерську справу?), інформувати факти (чи про факти?), повідомити факти (чи про факти?), прагнути перемоги (чи до перемоги?), потребувати інвестиції (чи інвестицій?)*

6. Визначте дієвідміну. Подані дієслова запишіть в 1-ій, 2-ій особі однини, а також 3-ій особі множини, прокоментуйте особові закінчення. *Волочити, волокити, свистіти, свистати, рости, ростити, лізти, лазити, білити, біліти, стукати, стукотіти, хропіти, хропити, їздити, слатися, стелитися, гуркотіти, гуркотати, везти, возити, полоти, нести, носити, краяти, кроїти, стерегти, сторожити, колихати, чистити, мостити, полоскати.*
7. У поданих формах 2-ої особи однини теперішнього часу на місці крапок поставте пропущені літери, прокоментуйте написання особових закінчень. *Балоту..ишя, допомага..иш, економ..иш, кро..иш, кра..иш, сохн..иш, кол..иш, суш..иш, колиш..иш, сипл..иш, мрі..иш, отримув..иш, утримув..иш, ненавид..иш, бач..иш, святку..иш, позича..иш, сторож..иш, стел..иш, в'ян..иш, сипл..иш, мел..иш, хил..ишя, струж..иш, борон..иш, важ..иш, терп..иш, пал..иш, рад..иш.*
8. Подані дієслова запишіть в усіх можливих формах 1-ої особи однини майбутнього часу. *Натякати, натякнути, брати, взяти, допомагати, допомогти, платити, заплатити, рахувати, перерахувати, злегковажити, нехтувати, знехтувати, одержати, помічати, помітити, позичати, позичити, балотуватися, користуватися, скористатися.*
9. Подані дієслова запишіть в усіх можливих формах наказового способу. *Вигнати, виганяти, поставити, брати, взяти, ознайомити, визволити, повірити, зятямити, вдарити, прагнути, колихати, знайти, знаходити, виміряти, вимірювати, підкреслити, винести, повірити, розрізати, вивчити, озвучити.*
- Література до заняття: 1 (93-134); 4; 5; 6 (202-206); 14; 15; 20 (89-96); 21 (145-157).

Тема 14

Правопис та особливості вживання дієприкметників і дієприслівників

I. Теоретична частина:

1. Творення та особливості вживання дієприкметників. Переклад російських дієприкметників українською мовою. Дієслівні форми на *-но*, *-то*.
2. Творення та особливості вживання дієприслівників.

II. Практична частина:

1. Доберіть точні відповідники до російських конструкцій із дієприкметником *следующий*. *Отчёт планируем напечатать в следующем номере газеты. Планируется рассмотрение следующих вопросов. Это можно сделать следующим образом. Стороны руководствовались следующими соображениями. Соответственно предварительной договорённости стороны согласовали следующее. Все следующие через станцию поезда опаздывают. В следующий раз обязуюсь предоставить полный отчёт. В обязанности поставщика входит следующее. Следующий шаг будет более жёстким. Срок пребывания в должности заканчивается в следующем году.*
2. Перекладіть з російської конструкції з дієприкметниками. *Неудавшийся предприниматель, имеющиеся доказательства, сложившиеся традиции, финансируемый проект, истекший год, подлежащий оплате счёт,*

подавляющее большинство, регулируемый курс, относящийся к снабжению, прогрессирующая инфляция, конкурирующие фирмы, перечисляемые средства, содержащий информацию, правящая партия, требуемые средства.

3. Доберіть точні відповідники до наведених конструкцій. *Занимаемая должность, занимаемые деньги. Ведущий специалист, ведущая роль, ведущая отрасль хозяйства, ведущее колесо. Текущий год, текущие дела, текущий счёт, текущая политика, текущий ручей.*
4. Перекладіть з російської конструкції з дієприслівниками. *Включая издержки на содержание, исключая детей и пенсионеров, набирая скорость, решая проблемы, печатая деньги, опоздав на собрание, устав от работы, выйдя за дверь, невзирая на трудности.*
5. Прочитайте, усно прокоментуйте необхідність написання *і* чи *и* на місці крапок. 1. *Тікаюч.. від підлості людської, ховатись мушу завжди у собі.* 2. *Хмари, молитовно склави.. долоні й сонно зиркаюч.. на землю, шепочуть свою нечутну молитву вітрові.* 3. *Тремтяч.. тіні ажурові розквітлий кидає каштан.* 4. *Напівпрозорі жовтіюч.. та червоніюч.. кетяги солодко дрімали серед лапатоного листа.* 5. *Підглядаюч.. кудлатий сон ячменів, вітер і собі приліг.* 6. *У вечірньому повітрі все ще тремтять ледь живі, та вже завмираюч.. звуки.* 7. *Кружляють над степом орли, виглядаюч.. здобич у сутінках.* 8. *Чи чули ви, як в дзвоні молотка співає сталь, вітаюч.. людину?*
6. Утворіть пасивні дієприкметники; дотримуйтеся правил чергувань. *Погодити, дослідити, об'їздити, оголосити, завісити, стригти, заволокти, скоротити, помітити, застудити, косити, вимостити, розбудити, зосередити, обгородити, спустити.*
7. Утворіть пасивні дієприкметники. *Оновити, оновлювати, записувати, записати, застосувати, застосовувати, бракувати, індустріалізувати, комбінувати, кооперувати, інтенсифікувати, відраховувати, відрахувати, іменувати, перемелювати, виконувати, виконати.*
8. Утворіть, де можливо, по два дієприкметники пасивного стану. *Кинути, ілюструвати, колоти, згорнути, молоти, повернути, одягнути, послабити, погасити, спиляти, взяти, бажати, припинити, платити, звалити, затиснути, полоти.*
9. Від поданих дієслів утворіть можливі дієприслівники. *Оголошувати, оголосити, виїжджати, їхати, рости, ростити, ламати, ходити, залишити, залишати, волочити, волокити, свистати, свистіти, полоти, краяти, мостити, полоскати, кроїти, краяти.*
10. З'ясуйте значення термінів *персона грата, персона нон грата*.
Література до заняття: 1 (135-147); 10; 14; 15; 20 (96-97); 21 (158-164).

Тема 15

Розділові знаки при однорідних членах речення, прямій мові та цитатах

I. Теоретична частина:

1. Розділові знаки при однорідних членах речення з узагальнюючими словами.

2. Розділові знаки при прямій мові та цитуванні. Способи передачі прямої мови непрямою.

II. Практична частина:

1. Перепишіть подані речення, поставте, де необхідно, розділові знаки, усно поясніть постановку розділових знаків. 1. *А місяць все такий же і молодик і повен і серпик і рогалик і місяць як діжа.* 2. *Запахла осінь в'ялим тютюном та яблуками та тонким туманом.* 3. *Ти не така як інші. Виняткове у тебе все і мова і хода і вигнуте розкрилля чорноброве й безмежжя синє як розливогода.* 4. *Березу вільху і ліщину дубів могутність величаву і навіть тихий верболіз люблю я ліс.* 5. *То музика нагадує про Вас то раптом ця осіння хуртовина.* 6. *Луки гори пишні сади виструнчені у святковому вбранні все принишло знемагаючи від сонця.* 7. *Все повторялось і краса й потворність. Усе було асфальти й спориші.* 8. *Не хлібом єдиним а творчості дивом і криком дитини існує людина.* 9. *Люблю твій шум і шепіт серед поля і серцем чую силу наливну.* 10. *Є в коханні і будні і свята є у ньому і радість і жаль бо не можна життя заховати за рожевих ілюзій вуаль.* 11. *Усе в чеканні спілі краплі рос земля і місяць вишні і тополі.* 12. *Пригадую усе трави зім'ятий запах і лісу глухуватий гук і небо в зоряних крапах і дощ і серця перестук.* 13. *І на тім рушничкові оживе все знайоме до болю і дитинство й розлука й твоя материнська любов.* 14. *Хай буде сад і дерево крилате і кіт-воркіт і ще багато див.* 15. *І кожна бляшка панцир окуття і на прикрасах вирізьблені драми це панорами скіфського життя.* 16. *Тут все моє отой нестримний розмах пташиного крила магічний відголосок рими в говірці рідного села.* 17. *Тут все моє серезка вільхи між косами важких дощів і місяць юний зовсім вільний від ревнощів і від заздрощів.* 18. *Моя рука ніколи і нікому ні кривди ні біди не принесе.* 19. *У недобру для серця пору я сказала комусь Люблю* 20. *Я так давно тягнуся до краси та лиш тепер посміла попросити Навчи мене ботаніко роси з пелюсток мрій на землю не трусити.* 21. *Роби добро мені казала мати і чисту совість не віддай за шмати.* 22. *Мене ізмалку люблять всі дерева і розуміє бузиновий Пан чому верба від крапель кришталева мені сказала Здрастуй! крізь туман.* 23. *Все знайоме і рідне до болю в душі і криниця в саду і червона калина.* 24. *Тут Стир в селі малює вічну карту де батько й дід і дядько мій косив.* 25. *Над долиною стоїть легкий сивий туман.* 26. *Лебеді летіли нижче обвислих вітрами пошарпаних хмар які ліниво додивлялися свої кучеряві сні.* 27. *Чудовий тихий вечір і палаюче вогнем на заході синє небо зелений посаджений батьком сад все будило ностальгію за дитинством.* 28. *Усе тут вражало своєю глухоманню кучерявий дуб що міцно вхопився за землю розмитим водою вузлуватим корінням кошлата понівечена вітрами верба дикі мабуть ніколи не кошені трави.* 29. *Ніч розкидає над нами своє темне зорями всипане покривало.* 30. *Разом з ластівками прокинувся залитий цвітом яблуневий сад.* 31. *Підступно весною обмануті чорні каштани в руках задубілих тримають погаслі свічки.* 32. *Все чим живе душа і серце володіє ясну блакить небес і зелень ранніх трав і цей струмок що так весні радіє йдучи в далеку путь я би з собою взяв.* 33. *Я*

стаю ніби меншим а навколо і росте і міниться увесь світ і загромаджене білими хмарами безкінечне небо і одноногі скрипучі журавлі що нікуди не полетять і полатані кучерявим зеленим мохом старі стріхи і ніким не доглянута сумна діброва під селом. 34. Важка у вас мова сказав іноземець-сусід я брався за неї але не осилив як слід. 35. Ми діждемось що прийдуть і напишуть Тут був народ і звався Україною. 36. Запитаймо у себе Відколи з якої пори почали українці себе у собі зневажати. 37. Чи є що золота дорожче на землі у мудреця спитали якомсь люди. 38. Дні коротшають так само непомітно як людське життя думала мати. 39. Тепер вже я кладу тобі на плечі руки і говорю Пробач моя вина. 40. Прийшла любов до мене й тихо прошептала Все тлінне в світі все це суєта.

Література до заняття: 2а, 7, 11 (240-254, 328-334); 32(129-138, 144-148); 33; 35(222-232, 266-272).

Тема 16

Розділові знаки при відокремлених членах речення. Тире між підметом і присудком (2 год).

I. Теоретична частина:

1. Розділові знаки при відокремлених членах речення.
2. Тире між підметом і присудком, а також на місці пропущеного члена речення.

II. Практична частина:

1. Перепишіть подані речення, поставте, де необхідно, розділові знаки, усно поясніть постановку розділових знаків.
 1. І кожен фініш це по суті старт.
 2. Найвище уміння почати спочатку життя розуміння дорогу себе.
 3. Сухі гілки це вже вінок терновий.
 4. Довіра звір полоханий втече. Він любить тиху паморозь дистанцій.
 5. Я знаю слабкість це одна з диверсій.
 6. Сумління річ тендітна і марка.
 7. Бринять берези і блукають луни людьми забуті звечора в лісах.
 8. Сади омиті музикою згадок ковтають пил міжселіщних доріг.
 9. Життя це і усмішка і сльози солоні.
 10. В дні прожиті печально і просто все було як незайманий сніг.
 11. Адресовані людям вірші найциріший у світі лист.
 12. Любов це той солодкий дар з якого люди потім роблять гіркість.
 13. То небезпечно генія цькувати він у безсмерті страшно вам воздасть.
 14. Любов це діло люди неосудне по всі віки.
 15. Смерть усе-таки це празник який буває тільки раз в житті.
 16. Умирають майстри залишаючи спогад.
 17. Бринять берези і блукають луни людьми забуті звечора в лісах.
 18. Небо йшло задумливо над світом втираючи хмариною чоло.
 19. Верба від крапель кришталева мені сказала Здрастуй!
 20. Жолуді перлисті на землю впавши знов дають життя.
 21. Чужа душа то кажуть темний ліс.
 22. Чужа душа то тихе море сліз. Плювати в неї гріх тяжкий.
 23. Безсмертя нації у слові.
 24. Мої літа не монотонні дублі.
 25. Мудрість іде без блиску бездумність у позолоті.
 26. Покинута людьми на довгі дні дорога помирає в бур'яні.
 27. Одягнений у хвою шумить дрімучий темний бір.
 28. Стаючи на обраний гостинець ми

знаємо хто шлях той торував. 29. Поле німує знесилене вітром. 20. Ми спадкоємці спадків розграбованих ми власники сплюндрованих святинь. 31. На серці стоїть тиха радість нав'яна пахощами молоді трави. 32. Стомлені за день бджоли вели якусь притишену таємну розмову. 33. Чому ліси мене чекають знову на щит піднявши сонце і зорю. 34. Поезія це завжди неповторність якийсь безсмертний дотик до душі. 35. Оця реальна мить вже завтра буде спомином а післязавтра казкою казок. 36. Іде гроза дзвінка і кучерява садам замлілі руки цілувать. 37. Морозний сніг блискучий та легкий здається падає на серце прямо. 38. Стояло небо дивне і сумне. 39. Сердець напоєних любов'ю не порізнить і далина. 40. Ген килим витканий із птиць летить над полем. 41. Я в людей прошу тільки віри в кожне слово почуте від мене. 42. Коли настане ніч замре з утоми місто і місяць з вишини на землю срібно гляне я йду вслухаючись як в тишині міській об тротуар б'ючись підскакують каштани. 43. Народна пісня це безмежне поле засіяне зернами історії і підживлене людськими надіями. 44. Тепла ніч напоєна пахощами акації і сп'яніла від солов'їв почала володіти світом. 45. Учися чистоти і простоти і стоптуючи килим золотий забудь про вежі чорної гордині. 46. Степ струснувши з себе росу і розігнавши тіні горить жовто-зеленим кольором. 47. Зачарованим велетнем стоїть ліс покритий інеєм і пронизаний наскрізь сонячним промінням. 48. Як байдужий старий літописець сам холодний безсилий давно людські сни переписує місяць на широких небес полотно. 49. Ранок веселими руками промінців викочує з-під землі пшеничний колобок сонця і ставить його на зелену з сивуватим туманом озимину. 50. У гаю на схилах ще лежить сніг припорошений і присипаний почорнілим торішнім листям. 51. Високі могутні гори встали на заході перетинаючи широкими грудьми шлях вітрам-чужинцям. 52. Відступивши знеможена ніч здалася на волю дневі. 53. Сонце шукаючи броду сторожко спинилося посеред ріки.

Література до заняття: 6 (232-240, 255-272); 20 (129-138, 145-148); 21 (215-217, 233-244).

Тема 17

Розділові знаки у складному реченні (2 год).

I. Теоретична частина:

1. Розділові знаки у складносурядному реченні.
2. Розділові знаки у складнопідрядному реченні.

II. Практична частина:

1. Перепишіть подані речення, поставте, де необхідно, розділові знаки, усно поясніть постановку розділових знаків. 1. *Ті що народжуються раз на століття умерти можуть кожен день.* 2. *Душа належить людству і епохам. Чому ж її так раптом потрясли осінні яблука що сумно пахнуть льохом і руки матері що яблука внесли.* 3. *Малі озерця блискають незлісно й колише хмара втомлені громи.* 4. *А справжня слава це прекрасна жінка що на могилу квіти принесе.* 5. *Пишіть листи і надсилайте вчасно коли їх*

ждуть далекі адресати. 6. Чи їй справді необхідно щоб жінка була мужня?
7. Страшні слова коли вони мовчать коли вони зненацька причаїлись коли не
знаєш з чого їх почать бо всі слова були уже чиймись. 8. Таке це літо золоте
що забуваються жалі. 9. Мені завжди здавалось що у Греції навіть статуї
теплі. А сьогодні передавали що у Греції впав сніг. 10. Почервоніли помідори
і ходить осінь по траві. 11. Ми ненавидимо чекання і все життя чогось
ждемо. 12. Любов це той солодкий дар з якого люди потім роблять
гіркість. 13. Вечірнє сонце дякую за всіх котрі нічим не осквернили душу.
14. Нове століття вже на видноколі і час новітню створює красу. 15.
Смерть усе-таки це празник який буває тільки раз в житті. 16. Коли
настане ніч замре з утоми місто і місяць з вишини на землю срібно гляне я
йду вслухаючись як в тишині міській об тротуар б'ючись підскакують
каштани. 17. То день то ніч сіяють над землею і час кудись на крилах
поспішає. 18. Був дощ м'який і гречка пахне душно. 19. Лиш храм збудуй а
люди в нього прийдуть. 20. Стояла в травах ніч і трави пахли літом за
кленами сіріло джерело і небо йшло задумливо над світом втираючи
хмариною чоло. 21. Не важко бути знаменитим та тільки важко стати
ним. 22. Живе десь на планеті чоловік той за яким тужу я цілий вік. 23.
Отак щораз сумують ліхтарі коли відходить ніч. 24. Людині бійся душу
ошукать бо в цьому схибши то уже навіки. 25. Як добре те що смерті не
боюсь я і не питаю чи важкий мій хрест. 26. Єдиний хто не втомлюється
час. 27. Осінній сад ще яблучка глядить листочок-два гоїдає на гілляках і
цілу ніч щось тихо шарудить і чорні вікна стигнуть в переляках. 28. Чужі
приходять в час твоїх щедрот а я прийшла у час твого смутку. 29. Біда
навчить кому подати руку і від кого прийняти чесний хліб. 30. Вона й не
знала що думки болять коли душа і серце безборонні. 31. Колись я об межі
життя спіткнувся і страшно буде в холод трав упасти а все-таки я цього не
боюсь бо найстрашніше безвісти пропасти. 32. Багряний вечір догорів і
попіл падає на місто. 33. Знають діти що живе десь казка та не знають де
вона живе. 34. Під осінніми високими зорями затихають оселі і тепер
чутнішою стає мова роси. 35. А він мене не зрозумівши пішов щоб більше не
прийти. 36. Мене всі завжди називають мужнім а мужнім легше що там
не кажіть. 37. Життя зриває мої дні неначе вітер листя. 38. Не можна
позбавляти людину права сумувати коли їй сумно і коли думає вона про
сумні речі. 39. Тут червоніли хрецики дикої гвоздики і хвалилася білими
квітами ромашка і все з кимось переморгувалися барвисті айстри тендітні
й ніжні. 40. Час тече немов пісок з долоні. 41. Деревя мене чекають і падає
листя в долоні. 42. А вечір палить вікна незнайомі і синя хмара жаром
зайнялась. 43. Якби я турбувався лиш про себе давно вже б онімів від
самоти. 44. Це дуже тяжко написати пісню що мов колиска йде від роду в
рід. 45. Є прадавні скарби що намертво лежать у землі і є живі скарби що
йдуть по землі від покоління до покоління огортаючи глибинним чаром
людську душу. 46. Хвилею пиєниця хлюпоче в борти коли прокладаючи путь
комбайни мов судна важкі до мети по морю достатку плывуть 47. Завікном
квітне наче соняшник місяць і сипле він у мою хату жовте сяйво.

Література до заняття: 6 (300-310); 20 (139-141); 21 (256-260).

Тема 18

Розділові знаки у складному безсполучниковому реченні

I. Теоретична частина:

1. Розділові знаки у складному безсполучниковому реченні:

- а) кома та крапка з комою між частинами складного безсполучникового речення;
- б) двокрапка у безсполучниковому реченні;
- в) тире у безсполучниковому реченні.

II. Практична частина:

1. Перепишіть подані речення, поставте, де необхідно, розділові знаки, усно поясніть постановку розділових знаків.
1. Мені відкрилась істина печальна життя зникає як ріка Почайна.
 2. Я знаю слабкість це одна з диверсій а я ще в диверсантах не була.
 3. Буває мить якогось потрясіння побачиши світ як вперше у житті.
 4. Заворожили вброни світанок не сходить сонце.
 5. То небезпечно генія цькувати він у безсмерті страшно вам воздасть.
 6. Мудрості не навчитесь чужої треба помилятися самим.
 7. Гребе душа супроти течії скриплять епох колеса й коліщатка вже навіть власні прізвища свої забудькувати не збагнуть нащадки.
 8. У верховіттях вітер колобродить сумує стежка дичками внатрус ген угорі про таїнства природи задумався мислитель-чорногуз.
 9. Соняшники вийшли на городи до ставка вмиватися ідуть.
 10. Стою немов на перегнутій кладці назад вже пізно й боязко вперед.
 11. Як мудро все у тасмничім світі велике пізнається у малім.
 12. Не бійтесь заглядати у словник це пишний яр а не сумне провалля.
 13. Отак щоразу сумують ліхтарі коли відходить ніч у дні дзвінкому їх світло не потрібне вже нікому.
 14. Я входжу в ліс трава встає навшпиньки кошлатий морок лапу подає.
 15. Вона в житті зіткнулась з неприємністю хлопчина їй не відповів взаємністю.
 16. Ідеши волошки по житах березка в'ється по стеблині.
 17. Подивилась ясно заспівали скрипки.
 18. Життя росте лишень з любові лишень краса людей навчає жить.
 19. Історії ж бо пишуть на столі ми ж пишем кров'ю на своїй землі.
 20. Найогидніші очі порожні найгрізніше мовчить гроза найнікчемніші дурні вельможні найпідліша брехлива сльоза.
 21. Знаю з попелу сходять квіти вірю з каменю б'є джерело.
 22. І пригадалося йому дитинство над водами хиляться лози лелека пливе в висоті.
 23. Переконалися пора зробиши зло не жди добра.
 24. Сумління людське виявляється схоже на вулик його теж можна розтривожити.
 25. Відчувай у думці кожен порух тонко розумій усе навкруг той хто лає не завжди твій ворог той хто хвалить не завжди твій друг.
 26. Бувають дивні на землі діла серед зими черешня зацвіла.
 27. Мрійно в'ється бабине літо зеленими берегами тихо плине річка запашне сіно обігріває спину.
 28. Очі ще більш сполохані як завжди на голубі озерця впала тень тривоги.
 29. Неначе за вічну провину судилось людині оце побачити щастя у спину а горе своє у лице.
 30. Не повернуть минулого ніколи воно пройшло і вже здається вічністю.
 31. Любов сліпа

вона не бачить вад. 32. Будеш сіяти з сумом вродить печаль. 33. Годинник не обдуриш він вартовий часу. 34. Я бачив жорстокість крізь наше село на схід і на захід війна пролетіла. 35. Душа річ тонка до неї ключів особливих треба. 36. Будьмо відверті принципівість не завжди оплачується вдячністю. 37. Ти не любив ти не вмієш прощати і зичити іншим добра. 38. Недаремно говорять поділена радість подвійна радість поділене горе вже тільки півгоря. 39. Коли ти вийшов за поріг між люди з батьківської хати не обминай крутих доріг життя не любить хитруватих. 40. Здавна маю правило ніколи не шкодувати за тим що вже пройшло і чого вже не можна повернути

Література до заняття: 6 (311-314); 20 (139-143, 145-148); 21 (263-265).

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1

Літерні позначення голосних та приголосних звуків (4 год).

План

1. Літерні позначення голосних. Ненаголошений *о*. Ненаголошені *е, и*. літери *я, ю, є*.
2. Буквосполучення *йо,ьо*.
3. Чергування голосних.
4. Чергування *о – і, е – і*. Відхилення в чергуванні *о – і, е – і*.
5. Чергування *е – о* після шиплячих та *й*. Відхилення у чергуванні *е – о* після шиплячих та *й*.
6. Чергування голосних у дієслівних кореннях.
7. Літери *Г, І*. Літерні позначення приголосних.
8. Особливості передачі *L, G, H, F, Ph, Th* у словах іншомовного походження.
9. Передача звука *J* та голосних у словах іншомовного походження.

Література до заняття: 20 (7-17, 98-103); 21.

Тема 2

Правопис суфіксів (2 год).

План

1. Правопис іменникових суфіксів.
2. Прикметникові та дієприкметникові суфікси.
3. Дієслівні суфікси.

Література до заняття: 6, 20 (24-29); 21.

Тема 3

Правопис прислівників та часток (2 год).

План

1. Правила написання прислівників разом, окремо, через дефіс.
2. Написання часток з іншими словами разом, окремо, через дефіс.
3. Написання *не* з різними частинами мови.

Література до заняття: 4; 5; 10; 20 (37-40, 42-45), 21 (167-176)

Тема 4

Правопис та особливості вживання прийменників та сполучників (2 год).

План

1. Правила написання складних прийменників разом або через дефіс. Розрізнення прийменників та префіксів.
2. Особливості вживання прийменників в українській мові у зіставленні з російською мовою.
3. Правопис сполучників. Розрізнення сполучників та однозвучних повнозначних слів, поєднаних з прийменниками або частками.

Література до заняття: 1 (164-172); 6 (109-122); 14; 15; 20 (40-43); 21(177-187).

Тема 5

Правопис та відмінювання українських прізвищ та імен (2 год).

План

1. Наголошення та основні закономірності відмінювання українських прізвищ.
2. Відмінювання українських особових імен.
3. Творення та відмінювання імен по батькові.

Література до заняття: 2 (39-43); 7 (169-182); 20 (105-109); 21 (122-123).

Тема 6

Складні випадки вживання іменників (4 год).

План

1. Складні випадки вживання іменників:
 - а) значення та особливості сполучуваності деяких іменників з іншими словами;
 - б) труднощі у визначенні роду деяких іменників; родова диференціація чужомовних іменників ;
 - в) родова диференціація абревіатур різних типів.
2. Поділ іменників на відміни.
3. Поділ іменників на групи.
4. Іменники, що не належать до жодної відміни.

Література до заняття: 1 (18-67); 2 а, 4; 5; 7, 14; 15; 17 (331-340); 20 (60).

Тема 7
Розділові знаки
(загальна характеристика) (2 год).

1. Інтонація і розділові знаки в реченні.
2. Кома.
3. Крапка з комою.
4. Двокрапка.
5. Тире.
6. Крапки.
7. Дужки.
8. Лапки
9. Розділові знаки при прямій мові.

Література до заняття: 20 (126-157), 21 (212-271)

Тема 8
Розділові знаки при звертаннях та вставних словах (2 год).

1. Вставні слова й словосполучення. Розділові знаки при вставних словах.
2. Звертання. Розділові знаки при звертанні.

Література до заняття: 6 (280-290); 20 (129-138); 21 (245-250).

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Тема 1
Український правопис (2 год).

Написати реферат на одну із запропонованих тем: “Історія становлення українського правопису”, “Проблеми українського правопису 20 – початку 21 століття”, “Проект” нового українського правопису.

Тема 2
Правопис прислівників та часток (2 год).

1. Подані прислівники запишіть відповідно до правописних норм, прокоментуйте написання.
- *Раз(у)раз, кінець(кінцем), зроду(віку), всього(на)всього, з(давніх)давен, коли(не)коли, по(нашому), по(перше), по(українськи), день(за)днем, під(вечір), де(не)де, в(друге), по(родинному), сам(на)сам, в(три)дорога, з(діда)прадіда, не(сьогодні)завтра, пліч(о)пліч, раз(по)раз, на(швидку)руч,*

з(не)нацька), (за)молоду, (с)першу, (стрім)голов, (у)ночі, не(з)руки, (до)пори, (в)ногу, с(під)лоба, більш(менш), на(при)зволяще), на(нівець), по(троє), по(чеськи), ледве(ледве), всього(на)всього, геть(чисто).

- На(про)чуд, з(ні)чев'я, на(в)знак, не(пере)ливки, вряди(годи), (на)двоє, (у)щерт, (по)юнацьки, (по)латині, (в)останнє, час(від)часу, (по)іншому, (до)щенту, (по)одинці, (на)завжди, (в)решиті(решит), у(при)тул, давним(давно), рано(вранці), з(усіх)усюд, в(різно)біч, по(всяк)час, хоч(не)хоч, (по)справжньому, на(в)скач, (без)вісти, в(четверо), (в)цілому, (за)багато, (на)виплат, до(в)подоби, (по)вінця, (без)кінця(краю), (без)відома, (до)ладу, один(в)один, (на)сторожі, о(нів)ночі, (за)видна, (у)нічию, (перед)усім, на(в)стіж, ліво(руч), в(одно)сталь, при(все)людно, (на)весні, на(о)сліп, з(на)двору,
- 2. Напишіть частки зі словами разом, окремо або через дефіс, прокоментуйте написання. Коли(б)то, будь(що), казна(з)ким, будь(коли), що(правда), все(таки), все(ж)таки, що(ночі), тільки(що), тому(то), де(в)кого, будь(як), де(в)чому, де(інде), аби(то), ні(з)яким, яось(то), вивчив(таки), таки(вивчив), отакий(то), слухай(но), що(добу), що(дві)години, немов(би)то, якби(ж)то, якби(то).
- 3. З'ясуйте різницю в значенні прислівників *мимохідь*, *мимохіть*. Складіть з ними речення.
- 4. Розкрийте дужки і запишіть *не* зі словами відповідно до правописних правил. (Не)виплачений аванс, своєчасно (не)виплачений аванс, (не)підтверджений факт, (не)заперечні докази, (не)простима помилка, (не)упереджене ставлення, (не)спростовані факти, досі (не)спростовані факти, (не)оцінена владою пропозиція, (не)реалізовані вчасно плани, ніким (не)злічені витрати, (не)зрівняна поверхня, досі (не)скінчені справи, (не)досвідчений службовець, ні до кого (не)спрямоване слово, довго (не)стихаючий вітер, оті (не)скошені трави, вчасно (не)скошені трави.
- 5. Прочитайте речення й усно прокоментуйте написання *не*, *ні* зі словами разом або окремо. 1. Малі озерця блискають (не)злісно, колише хмара втомлені громи. 2. Їмо плоди із дерева (не)знання – прозріння нам уже (не)притаманні. 3. Пишіть листи і надсилайте вчасно, коли їх ждуть далекі адресати, коли є час, коли (не)має часу і коли навіть ні(про)що писати. 4. Чи ще тебе (не)доля (не)намучила? 5. Я слухаю (не)чутні голоси серед німої музики мозаїк. 6. Що доля (не)легка, - в цім користь і своя є: блаженний сон душі мистецтву (не)сприяє. 7. О, (не)взискуй гіркого меду слави: той мед (не)добрий, від кусючих бджіл. 8. (Не) сказане лишилось (не)сказаним. 9. Хай буде все (не)бачене побачено. 10. Наперед (не)треба ворожити і за минулим плакати (не)варт. 11. На лугах ще трава (не)скошена. 12. (Не) має рабства для душі, (не)скутої нікчемним страхом смерті. 13. Нас розлучали з рідними, з життям і навіть з мрією, але (ні)що й ні(коли) нас (не) розлучило з вірою. 14. Я (не)люблю, коли кричать, (не)навиджу, коли лякають, соромлюся, коли звикають, принижень несучи печат. 15. Знай: (не)має маленьких людей – тільки душі бувають мізерні. 16. (Ні)хто (не)має більшої любові, як той, хто душу поклада за друзів.

17. Пробачте поетам дивацтва (не)злі: (не)багато поетів живе на землі.
18. Мені поля задумливо шептали свої (ні)ким (не)співані пісні. 19. Краса –
лиш відображення земного у (не)земному дзеркалі краси.

Література до заняття: 1 (156-163, 172-174); 4; 5; 6 (109-122); 14; 15; 20 (37-40, 42-44); 21 (167-176, 188-195).

Тема 3

Правопис та особливості вживання прийменників та сполучників (2 год).

1. Доберіть точні відповідники до російських прийменникових конструкцій.
 - Товарищ по школе, старший по возрасту, по почте, по целым дням, по принуждению, по случаю, экономист по образованию, по поручению, по просьбе, по требованию, по ошибке, по понедельникам, по воскресенью включительно, по возвращении, комиссия по составлению резолюции, по обыкновению.
 - Гуляют по городу, скучать по дому, по моему мнению, по моим сведениям, по виду молодой, пособие по философии, пятерка по математике, знать по газетам, по моей вине, по последней моде, по свидетельствам, отпуск по болезни, пришел по такому поводу, смотря по погоде, мероприятия по сохранению, комитет по делам молодежи, ходит по аллеям, видно по глазам, русский по происхождению, по закону, не по силам, дежурный по отделению.
 - Принять во внимание, в двух метрах, дом в три этажа, длиной в три метра, приду в два часа, остановился у двери, в пять часов, в двух словах, в последнее время, три раза в день, поступить в университет, в молодости.
 - При свидетелях, при случае, он находился при мне, при условии, при любой погоде, при исполнении служебных обязанностей, при помощи коллег.
 - Из-за границы, из-за отсутствия денег, из-за неосторожности, из-за тебя.
 - На некоторое время, писать на украинском языке, перевести на украинский язык, на днях, на следующий раз.
2. Подані прийменникові конструкції запишіть відповідно до правописних правил. За(ради) прибутку, із(за) кордону, по(серед) поля, з(по)між учасників, за(для) втілення задуму, по(над) хмари, з(по)за хат, по(під) вікнами, з(по)під воріт, з(над) річки, з(під) коліс, за(для) клієнта, з(по)серед акціонерів, по(при) всі негаразди, в(наслідок) виплати боргу, на(при)кінці зборів, в(про)довж року.
3. Запишіть, розкриваючи дужки. Правильно розмежуйте прийменники та префікси. Повернули (в)бік річки, подивився (в)бік, стати (на)бік товариша, звернути (на)бік, (в)горі проклали тунель, голос чувся десь (в)горі над нами, заглянув (у)середину, (у)середину кімнати, вийти (на)зустріч, (на)зустріч

матері, (на)зустріч зібралися однокурсники, подарувати (на)пам'ять, вивчити (на)пам'ять, зробити (по)своєму, суджу (по)своєму синові, ставитися (по)батьківському, ходжу (по)батьківському подвір'ї, працювати (у)двох зручніше, (у)двох кімнатах, (у)глиб лісу, коріння пішло (у)глиб, поніс із хати (на)двір, спинився (в)середині, (с)початку подумай, (з)початку семестру, підійшли (до)гори, здійняв руки (до)гори, струмок збігає (з)гори, подивився (з)гори, (з)краю села, сидів (с)краю.

4. Прочитайте речення та прокоментуйте написання слів, що в дужках (усно).
1. Чи й справді необхідно, що(б) жінка була мужня? 2. Що(б) жить, ні в кого права не питаюсь. 3. Змолоду треба набратися знань, що(б) не пуста була твоя власна криниця. 4. Що(б) не робив, роби тільки найкраще. 5. Як(би) я турбувався лиш про себе, давно вже б онімів від самоти. 6. Міцне коріння у родючій полі ніхто не вирве, як(би) не хотів. 7. Я не знаю, як(би) склалася моя доля, коли б її не оберігала моя мати. 8. Як(би) не крутила хуртовина, блисне сонце – крига розтає. 9. В криницю старості не заглядай, про(те), яким будеш, ще не гадай. 10. А за вікном щасливі люди про(те), що є, про(те), що буде, поміж собою гомонять. 11. Втомився жити серед підлоти, про(те) я розпач в душу не пускаю. 12. Я люблю тебе, друже, за(те), що не можу тебе не любити. 13. На лугах ще трави некошені, за(те) в полі вже жито квітує.

Література до заняття: 1 (164-172); 6 (109-122); 14; 15; 20 (40-43); 21(177-187).

Тема 4

Правопис та відмінювання українських прізвищ та імен (2 год).

1. Провідмініяйте подані імена та прізвища, подаючи, де можливо, паралельні форми. Прокоментуйте відмінкові закінчення.
 - Катерина Нечуйвітер, Петро Ткаченко, Назар Гринів, Марія Іванців, Богдан Бобров, Михайло Ковалишин, Надія Павлишин, Ольга Сокирко, Дмитро Черняк-Підгірський, Галина Лісова-Кравчук.
 - Дмитро Ковалів, Оксана Ковалів, Олександр Петров, Галина Петрова, Мирослав Гаврилишин, Тетяна Дмитришин, Ольга Неділько-Волошина, Анатолій Швець, Людмила Середа-Хоменко, Тамара Волошинович, Павло Чорний-Діденко, Олена Загородня-Литвин.
2. Подані словосполучення запишіть у формі давального відмінка, звертаючи увагу на милозвучність мовлення. Прокоментуйте написане. Завідувач відділу Данилевич Остап Петрович, директор Ільчишин Орест Павлович, керівник Коваленко Олександр Григорович, ректор Шульга Дмитро Гнатович, бригадир Михайлів Назар Васильович, бухгалтер Клименко-Левицька Наталія Дмитрівна.
3. Провідмініяйте подані прізвища, імена та по батькові. Катерина Петрівна Поліщук, Надія Савівна Черняхівська, Оксана Василівна Федорів-Левицька, Ганна Григорівна Кравцова, Микола Львович Байко, Владислав Юрійович Палій.

4. Запишіть у кличному відмінку. *Добродій Гнатишин, брат Михайло, добродійка Тетяна, друг Олег, товариш Віталій, сторож Василенко, пан Ковалишин, Наталія Дмитрівна, Петро Васильович, Катерина Петрівна, пані Надія, пан Іванців, колега Михайло, Ілля Сорока, добродій Сорока, пан Стебленко, Володимир Хомич, друг Клименко, добродійка Сорока, студент Петренко, друг Гриць, пані Ковалів, товариш Ткачук, лікар Гнатенко, добродій Бобров, колега Лисюк, сестра Оленка, Ганна Михайлівна, Соломія Дмитрівна, Ілля Хомович.*
5. Від поданих імен утворіть чоловічі та жіночі імена по батькові, прокоментуйте їх написання. *Сергій, Олег, Валерій, Григорій, Микола, Лука, Хома, Ігор, Геннадій, Георгій, Ілля, Анатолій, Леонід, Віталій, Андрій, Назар, Каленик, Марко, Остап, Матвій, Олександр, Аркадій, В'ячеслав, Дмитро, Віктор, Олексій, Роман, Наум, Гнат, Денис, Вадим, Богдан, Йосип.*
6. Доберіть точні відповідники до наведених російських конструкцій: *отношение к родителям; во всех отношениях; процентное отношение; иметь отношение к чему-то; быть в дружеских отношениях; внешнеэкономические отношения.* З'ясуйте відмінності у значенні українських синонімів, уживаних відповідно до російського слова *отношение*.

Література до заняття: 2 (39-43); 7 (169-182); 20 (105-109); 21 (122-123).

Тема 5

Складні випадки вживання іменників (4 год).

1. Поясніть, як правильно сказати: *житель (чи мешканець?) України; житель (чи мешканець?) будинку; поставити перед працівниками задачу (чи завдання?); відповідальний працівник (чи робітник?) банку; сезонний працівник (чи робітник?); показник (чи показчик?) ефективності роботи; завідувач кафедру (чи кафедри?); взаємини (чи стосунки? чи відносини? чи відношення?) у колективі; взаємини (чи стосунки? чи відносини? чи відношення?) між державами; виключення (чи виняток?) з правила; становлення (чи встановлення?) України; помилкова уява (чи уявлення?) про події; виборча кампанія (чи компанія?); цінність (чи вартість?) акцій; заступник (чи замісник?) директора.*
2. Доберіть точні відповідники до наведених російських конструкцій. З'ясуйте відмінності у значенні українських синонімів, уживаних відповідно до одного російського слова:
 - а) *состояние финансов, экономическое состояние, унаследовать состояние, затруднительное состояние; я не в состоянии это печатать, количество членов профсоюза по состоянию на 1 января, человек с состоянием;*
 - б) *по нашим сведениям, принять к сведению, сообщать сведения, сведение счётов с конкурентами;*

- в) *искать случая, в случае вашего согласия, в большинстве случаев, в худшем случае, во всяком случае, по случаю юбилея, представился случай;*
- г) *перевод на другое место, перевод на другой язык, денежный перевод, пустой перевод времени;*
- г) *ложное основание, разрушить до основания, год основания, без всяких оснований, основание задержания.*
3. Подані російські словосполучення запишіть українською, зіставте рід в обох мовах. *Сезонная продажа, очередная запись, донбасский уголь, давняя боль, собственноручная подпись, непрочитанная рукопись, дальняя Сибирь, широкая степь, синие чернила, учёная степень; верная собака, далёкий путь, большая насыпь, обильная накипь, вековая пыль, ежегодная опись имущества, школа живописи.*
4. Прикметники, що в дужках, поставте у форму потрібного роду. *(Вимогливий) журі, (торговий) аташе, (довгостроковий) ембарго, (актуальний) інтерв'ю, (агресивний) лобі, (невдячний) протезе, (від'ємний) сальдо, (європейський) турне, (старий) піаніно, (комунікабельний) конференсьє, (святковий) Токіо, (вечірній) Тбілісі, (древній) Кутаїсі, (далекий) Мехіко, (загадковий) Капрі, (повноводний) Міссурі, (смішний) кенгуру, (молодий) поні, (київський) метро, (запізнілий) таксі, (мальовничий) панно, (короткий) резюме, (затишний) купе, (смачний) манго, (кислуватий) ківі, (далекоглядний) комюніке, (пахучий) шампунь, (новий) тюль.*
5. Прочитайте абрєвіатури. Встановіть базові конструкції, визначте тип абрєвіатури, з'ясуйте рід. *ОБСЄ, АТВТ, ВПК, НБУ, МАГАТЕ, СП, МВФ, ЮНЕСКО, НДІ, ЦУМ, НАТО, ДОК, вуз, загс, ЛуАЗ, ВДУ, АТС.*
6. Подані іменники розмістіть за відмінами у чотири колонки. У п'яту колонку запишіть ті іменники, які не належать до жодної відміни. *Опитування, відносини, комюніке, абрєвіатура, ім'я, осінь, деревообробка, істеблішмент, судочинство, ембарго, ворота, протезе, ізоляція, щирість, люди, з'єднання, адреса, дрова, суміш, слухач, відпустка, ультимо, двері, житло, досьє, прем'єра, ад'ютант, ім'я, граблі, становище, ательє, таксі, сьогодні, власність, клаузула, фінанси, іспит, інтерв'ю, п'ятиріччя, вартість, вальвація, сальдо, плем'я, метр, метро, кредитор, банко, альпарі, сторно, ліквіди, кворум.*
7. З'ясуйте значення чужомовних іменників *рантьє, плагіат, петиція, мас-медіа, депонування, імпічмент, амальгамація, кадастр.*
8. У поданих словах поставте наголос. У сумнівних чи складних для вас випадках звертайтеся до довідкових видань (3; 20; 22). Запам'ятайте наголошення цих слів. *Завдання, одинадцять, чотирнадцять, запитання, виразний, приятель, приєднання, випадок, вимога, визнання, націнка, шофер, черговий, відповісти, начинка, зокрема, бюрократія, різкий, новина, індустрія, твердий, громадянин, оптовий, котрий, помилка, урочистий, наклеп, мовчазний, квартал, бюлетень, експерт, кілометр, несемо, везете, добуток, спина, кропива, олень, рукопис, фартух, сантиметр, визнання, водопровід, диспансер, завдовжки, медикаменти, перепустка, заголовок, показник, маркетинг, менеджмент.*

9. З'ясуйте значення наведених слів, різних за наголосом. *Ви́года – вигóда, ме́та – метá, áтлас – атлáс, відоми́сть – відóми́сть, брóня – броня, про́шу – прошу́, обі́д – обі́д, ні́коли – ніко́ли, а́дресний – адре́сний, за́пал – запáл, видáння – видання.* У складних випадках звертайтеся до довідкових видань (3; 18; 20; 22).
10. Підберіть точні відповідники до наведених російських конструкцій: *на повестке дня, судебная повестка; получит разрешение, разрешение спора; штатное расписание, расписание занятий; расположение комнат, расположение духа, хорошее расположение к кому-то.*

Література до заняття: 1 ; 2 а, 4; 5; 7, 14; 15; 17 ; 20.

Тема 6

Правопис, відмінювання та особливості використання займенників та числівників (2 год).

1. З'ясуйте різницю в значенні та вживанні займенників *їх – їхній*. З урахуванням зроблених висновків відредагуйте конструкції: *їх турботи, зустрів їх, їх пропозиція, їх запросили, їх відставання, їх рахунок, їх плани, їх зустріч, їх зустріли, їх використання, їх використано.*
2. Поясніть різницю у значенні та вживанні займенників *який – котрий*. З урахуванням зроблених висновків дайте довільні, але граматично можливі відповіді на запитання. *Яка тоді була година? Котра тоді була година? У якому сейфі Ви зберігаєте документацію? У котрому сейфі ви зберігаєте документацію?*
3. Обґрунтуйте вибір займенника у такому реченні: *Фахівці, котрі (чи які? чи що?) працюють у сфері управління, зобов'язані володіти державною мовою в обсязі, необхідному для виконання службових повноважень.*
4. Вкажіть, у яких формах можна відповісти на запитання “Котра година?” якщо годинник показує: 8.15; 22.15; 9.30; 21.35; 6.45; 19.45; 8.50; 11.25; 12.05; 9.20.
5. Перекладіть з російської, прокоментуйте відмінності у написанні числівників в обох мовах. *Двух акционеров, двум коллегам, о двух происшествиях, двумя вопросами, на восьми страницах, семи задач, с двенадцатью сотрудниками, в шестидесяти километрах, к семидесяти копейкам, на девяносто пяти квадратных метрах, к шестидесяти девяти гривнам, о восьмидесяти двух рабочих, четырнадцать, пятьсот, ноль целых семь десятых, две седьмых.*
6. На базі поданих словосполучень утворіть складні прикметники, прокоментуйте їх написання. *Два бали, два яруси, два електроди, два мільйони, два шари, два атоми, дві зміни, три доби, три осі, три гривні, чотири дні, чотири опори, чотири тисячі, чотири компоненти, дев'ятнадцять градусів, п'ятдесят шість кілометрів, сімдесят років, двісті пудів, вісімдесят п'ять тонн, сто шістнадцять грам.*

7. З'ясуйте, які норми порушено в поданих конструкціях. Які чинники, на вашу думку, зумовили порушення мовних норм? Відредагуйте.

Грошовий перевод, перевели розмову на зовсім другу тему, півтора місяці, любий працівник, слідуючі документи, два апельсина, приймати участь, повістка дня зборів слідуюча, зниження курсу гривни, два з половиною вагона, п'ять цілих сім десятих процентів, запасний резерв, по власному досвіду, копія документу, найневиліковніша хвороба, о двадцять першій годині вечора, авторитетний журі, перший дебют, двістітисячне військо, обидвох синів, залізнодорожний квиток, лотерейний квиток.

Двух проблем не всіли рішити, був в відпуску, виключно для керівництва, у шестидесятих роках, енергійний болільник, писемна людина, погана уява про події, біжучий рік, аптекарові поради, слухняна собака, рахую своїм обов'язком, мале поні, подвійніша плата, в дальнійшому приймемо міри, в лютому місяці, вибачаюсь, найбільш вищі показники, зникли з продажі, в'їдлива пиль, двоє мішків, легка тюль, являється нашим успіхом, преса познайомила нас про цей законопроект, моя особиста думка, об'єднати воєдино, прекратити розмови, представити справку, получить аванс, дванадцять.

В разі необхідності використовуйте наукову і додаткову літературу, рекомендовану до лабораторних занять.

Тема 7

Розділові знаки

(загальна характеристика) (2 год).

Напишіть реферат на одну із запропонованих тем: «З історії української пунктуації», «Основи української пунктуації»

Тема 8

Розділові знаки при звертаннях та вставних словах (2 год).

1. Перепишіть подані речення, поставте, де потрібно розділові знаки, усно поясніть постановку розділових знаків. 1. *Мабуть це людство дуже молоде.*
2. *І кожен фініш це по суті старт.*
3. *Мабуть людину десь на чужині отак би жодна пташка не зустріла.*
4. *Біда біду як кажуть перебуде.*
5. *Знаєш кобзарю нелегка епоха оцей двадцятий невгамовний вік.*
6. *Вечірне сонце дякую за всіх котрі нічим не осквернили душу.*
7. *Любов це діло люди неосудне по всі віки.*
8. *Чужа душа то кажуть темний ліс.*
9. *А хтось же вас народжував слова.*
10. *Буває часом сліпну від краси.*
11. *Здається вічністю буття маленька мить перед якою навіть смерть безсила.*
12. *Усе це може щастя й невелике та більшого не вмів я досягти.*
13. *Та хіба коли-небудь легко було поетові якщо звичайно він є справжнім поетом?*
14. *Справді а чому б не взнати якісь нові шляхи й координати?*
15. *Правда груша двісті літ як всохла і зарівняла місце борона.*
16. *Був тоді там*

кажуть кущик глоду. 17. Можливо грека трохи дивували суворих скіфів грізні ритуали. 18. Ріка звичайно не Егейське море. 19. Між іншим дехто вибирав не втечу хоч міг так само зв'язатись, втекти. 20. Мені завжди здавалося що в Греції навіть статуї теплі. 21. Чекаю дня коли собі скажу що ця строфа нарешилі досконала. 22. Прийдіть до мене карооокі дні де білий світ стелився при мені. 23. Коли буду я навіть сивою і життя моє піде мрякою я для тебе буду красивою а для когось може й ніякою. 24. Якщо платити злочином за злочин то як же жити люди на землі. 25. Боюсь твої очам відкрити душу. Ти чорнобривий пильно не дивись! 26. Я завтра сонце буду умирати. Я перейшла вже смертницьку межу. 27. Трагічна мово вже тобі труну не тільки вороги а й діти власні тешуть. 28. О рідне слово хто без тебе я? 29. Ти знов прийшла моя печальна музо? 30. Здається часу і не гаю а не встигаю не встигаю! 31. Старі дуби спасибі вам за осінь за відлітання радості і птиць. 32. Біднесенький мій ліс він зовсім задубів! 33. Не знаю чи побачу Вас чи ні. А може власне і не втому справа. 34. Ой біжи біжи досадо не вертай до хати не пушу тебе коліску синову гойдати. 35. А рік у юності ціла вічність яка здається ніколи не кінчиться. 36. Кажуть тільки у горі в печалі у тузі пізнаються хороші безкорисливі друзі. 37. Кожна людина це вважай ціла галактика зі своїми магнітними бурями супутниками періодами неспокою. 38. Що не кажіть а неминучість є у чергуванні радості і лиха. 39. На жаль світ збудований так що щастя однієї людини досягається ціною страждань інших людей. 40. Морозний сніг блискучий та легкий здається падає на серце прямо. 41. На щастя ми нового часу діти з космічним шалом в голові ще не забули як траву косити і як ступати по траві. 42. А може справді мудрість в тім що краще у житті згоріть на полум'ї палкім ніж згаснуть в темноті.

2. У поданих реченнях поставте розділові знаки. Прокоментуйте правила вживання розділових знаків при вставних словах, поєднаних із дієприкметниковими та дієприслівниковими зворотами. 1. Міжнародний валютний фонд очевидно втративши надію одержати від уряду переконливі гарантії реформування економіки погрожує припинити інвестування. 2. Віце-спікер парламенту внісши це питання на розгляд Верховної Ради очевидно мусив би спрогнозувати чергове протистояння фракцій та депутатських груп. 3. Матеріальні збитки заподіяні без сумніву професійною недбалістю та некомпетентністю керівника колективу підтверджені інвентаризаційними документами. 4. Вранці очевидно о дев'ятій годині розпочнеться офіційна церемонія зустрічі делегації в аеропорту "Бориспіль". 5. Надвечір мабуть годині о шостій представники обох сторін досягли згоди з найбільш важливих питань.
3. З'ясуйте, які норми порушено в поданих конструкціях. Які чинники, на вашу думку, зумовили порушення мовних норм? Відредагуйте.

Грошовий перевод, перевели розмову на зовсім другу тему, півтора місяці, любий працівник, слідуючі документи, два апельсина, приймати участь, повістка дня зборів слідує, зниження курсу гривни, два з половиною вагона, п'ять цілих сім десятих процентів, запасний резерв, по власному

досвіду, копія документу, найневиліковніша хвороба, о двадцять першій годині вечора, авторитетний журі, перший дебют, двістітисячне військо, обидвох синів, залізнодорожний квиток, лотерейний квиток.

Двух проблем не встигли вирішити, був в відпуску, виключно для керівництва, у шестидесятих роках, енергійний болільник, писемна людина, погана уява про події, біжучий рік, аптекарові поради, слухняна собака, рахую своїм обов'язком, мале поні, подвійніша плата, в дальнішому приймемо міри, в лютому місяці, вибачаюсь, найбільш вищі показники, зникли з продажі, в'їдлива пиль, двоє мішків, легка тюль, являється нашим успіхом, преса познайомила нас про цей законопроект, моя особиста думка, об'єднати воєдино, прекратити розмови, представити справку, получить аванс, двінадцять.

Література до заняття: 6(280-290); 20 (129-138); 21 (245-250).

**Перелік питань до екзамену
з курсу «Український правопис»
для студентів філологічного факультету**

1. З історії українського правопису.
2. Принципи українського правопису.
3. Літерні позначення голосних. Буквосполучення *йо,ьо*.
4. Чергування голосних.
5. Літерні позначення приголосних звуків. Літери *Г,Ґ*. Особливості передачі *L,G, H, F, Ph, Th* у словах іншомовного походження.
6. Правила вживання апострофа в українських словах.
7. Особливості вживання апострофа у словах іншомовного походження.
8. Правила написання м'якого знака в українських словах.
9. Особливості написання м'якого знака у словах іншомовного походження.
10. Милозвучність мовлення. Фонетичні засоби милозвучності мовлення.
11. Правопис префіксів *-при,-прі,-пре*, а також префіксів, що закінчуються на приголосний.
12. Основні випадки чергувань приголосних. Зміни приголосних при додаванні суфікса *-ськ(-ий)*.
13. Спрощення в групах приголосних у вимові та позначення його результатів на письмі.
14. Подовження приголосних. Наявність (відсутність) подовження м'яких приголосних у різних відмінкових формах іменників. Написання *nn, n* у прикметниках та дієприкметниках. Подвоєння приголосних у чужомовних словах.
15. Правила перенесення частин слова з рядка в рядок. Технічні правила перенесення.
16. Ознаки слів іншомовного походження. Причини лексичних запозичень. Типові помилки в уживанні чужомовних слів. Правопис слів іншомовного походження.
17. Правила написання літер *е,є* в словах іншомовного походження. Написання літер *и, і, ї* в чужомовних словах.
18. Правила написання складних іменників разом або через дефіс. Сполучні голосні *о, е (є)*.
19. Правила написання складних прикметників разом або через дефіс.
20. Особливості написання складних займенників.
21. Особливості написання складних числівників.
22. Особливості написання прикладок.
23. Правила написання прислівників разом, окремо, через дефіс.
24. Правопис складних і складених сполучників. Розрізнення сполучників та однозвучних повнозначних слів, поєднаних із прийменниками або частками.
25. Написання часток із іншими словами разом, окремо, через дефіс.
26. Написання заперечної частки *не* з різними частинами мови.
27. Написання складних прийменників разом або через дефіс. Розмежування прийменників та однозвучних префіксів.

28. Фонетичні правила написання російських власних назв українською мовою.
29. Велика літера у власних назвах, що складаються з кількох слів.
30. Написання складних і складених власних назв разом, окремо, через дефіс.
31. Правопис прикметників, похідних від складних і складених власних назв.
32. Наголошення та основні закономірності відмінювання українських прізвищ.
33. Відмінювання особових імен. Творення та правопис імен по батькові.
34. Складні випадки вживання іменників. Труднощі у визначенні роду чужомовних іменників та аббревіатур.
35. Поділ іменників на відміни та групи у межах відмін. Іменники, які не належать до жодної відміни.
36. Поділ іменників I-ої відміни на групи.
37. Складні випадки відмінювання іменників I відміни.
38. Складні випадки відмінювання іменників II відміни.
39. Правопис закінчень *-а(-я)* або *-у(-ю)* у родовому відмінку однини іменників II відміни.
40. Правопис відмінкових форм іменників III та IV відмін. Відмінювання множинних іменників.
41. Правопис суфіксів присвійних прикметників.
42. Правопис суфіксів відносних прикметників.
43. Особливості відмінювання прикметників. Правопис форм вищого й найвищого ступенів порівняння прикметників.
44. Правопис відмінкових закінчень займенників. Правила відмінювання складних (заперечних і неозначених) займенників.
45. Поділ дієслів на дієвідміни. Визначення дієвідміни дієслова за його неозначеною формою. Правопис особових закінчень теперішнього та майбутнього часу дієслів I і II дієвідмін. Зміни приголосних при дієвідмінюванні.
46. Правопис відмінкових закінчень дієслівних форм майбутнього часу, умовного та наказового способів.
47. Творення та особливості вживання дієприкметників. Переклад російських дієприкметників українською мовою. Дієслівні форми на *-но, -то*.
48. Творення та особливості вживання дієприслівників.
49. Особливості відмінювання числівників.
50. Зв'язок числівників з іменниками та прикметниками.
51. Особливості вживання прийменників в українській мові у зіставленні з російською мовою. Прийменник *по* в українській мові.
52. Правопис складних і складених сполучників. Розрізнення сполучників та однозвучних повнозначних слів, поєднаних із прийменниками або частками.
53. Розділові знаки при звертаннях та вставних словах. Розділові знаки при вставних словах, поєднаних із дієприкметниковими та дієприслівниковими зворотами.
54. Розділові знаки при однорідних членах речення. Розділові знаки при однорідних членах речення з узагальнюючими словами.
55. Розділові знаки при відокремлених означеннях та прикладках.

56. Розділові знаки при відокремлених обставинах.
57. Тире між підметом і присудком, а також на місці пропущеного члена речення.
58. Розділові знаки у складносурядному та складнопідрядному реченнях.
59. Розділові знаки у складному безсполучниковому реченні.
60. Розділові знаки (загальна характеристика).

8. ОЦІНЮВАННЯ

Модуль 1 (поточне тестування)															Мод. 2 (к.р.)			Підс. тест		Сума		
Змістовий модуль I										Змістов. модуль II					Змістовий модуль III					6	30	100
30										18					16							
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т 16	Т 17	Т 18	Т 19	Т 20			
4	2	2	2	2	4	6	2	6	6	2	3	3	2	2	4	4	2	2	2	2		

Шкала оцінювання:

90-100 балів – *відмінно* (A);

75-89 балів – *добре* (BC);

60-74 балів – *задовільно* (DE);

35-59 балів – *незадовільно* з можливістю повторного складання (FX);

0-34 балів – *незадовільно* з обов'язковим повторним курсом (F).

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо. – К.: Либідь, 1991. – 256 с.
2. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Львів: Світ, 1990. – 232 с.
- 2а. Вихованець І.Р. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови / І. Вихованець, К. Городенська; За ред. І. Вихованця. – К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 400 с.
3. Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К.: Вища школа, 1995. – 408 с.
4. Головащук С.І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. – К.: Вища школа, 1995. – 319 с.
5. Гринчишин Д.Г., Сербенська О.А. Словник паронімів української мови. – К.: Радянська школа, 1986. – 220 с.
6. Козачук Г.О., Шкурятяна Н.Г. Практичний курс української мови. – К.: Вища школа, 1993. – 367 с.
7. Культура української мови: Довідник / За ред. В.М. Русанівського. – К.: Либідь, 1990. – 302 с.
8. Мацько Л.І., Мацько О.М., Сидоренко О.М. Українська мова. – К.: Либідь, 1998. – 416 с.
9. Олійник О. Світ українського слова. – К.: Хрещатик, 1994. – 415 с.
10. Орфографічний словник української мови / Уклад. С.І. Головащук та ін. – К.: Довіра, 1999. – 989 с.
11. Погрібний М.І. Орфоепічний словник. – К.: Радянська школа, 1984. – 630 с.
12. Російсько-український словник-довідник “Порадник ділової людини” Уклад.: О.М. Коренга та ін. – К.: Основи, 1995. – 549 с.
13. Сербенська О., Редько Ю., Федик О. Антисуржик. – Львів: Світ, 1994. – 72 с.
14. Сліпушко О.М. Тлумачний словник чужомовних слів в українській мові. Правопис. Граматика. – К.: Криниця, 1999. – 507 с.
15. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. – К.: Наукова думка, 1985. – 631 с.
16. Словник труднощів української мови / За ред. С.Я. Єрмоленко. – К.: Вища школа, 1989. 183 с.
17. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. – К.: Вища школа, 1997. – 493 с.
18. Сучасна українська літературна мова / За ред. О.Д. Пономаріва. – К.: Либідь, 1998. – 416 с.
19. Тараненко О.О., Брицин В.М. Російсько-український словник (сфера ділового спілкування). – К.: УНВЦ “Рідна школа”, 1996. – 432 с.
20. Український правопис. – К.: Наукова думка, 1993. – 240 с.

21. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови. – К.: Освіта, 1993. – 288 с.